

УРЯДОВИЙ КУР'ЄР

П'ЯТНИЦЯ, 18 БЕРЕЗНЯ 2022 РОКУ	ЦІНА ДОГОВІРНА	№61 (7182)
 ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до Бюджетного кодексу України Верховна Рада України постановляє: 1. Внести до Бюджетного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № 50-51, ст. 572) такі зміни: 1. У частині першій статті 2: доповнити пунктом 4¹ такого змісту: «4¹) бюджетна пропозиція — документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для досягнення цілей державної (регіональної) політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показників їх досягнення, на підставі відповідних орієнтовних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету на середньостроковий період»; пункт 9 після слів «що містить пропозиції» доповнити словами «до проекту бюджету на плановий бюджетний період»; у пункті 12¹ слова «випуску і розміщення» замінити словами «розміщення (емісії)»; у пункті 13 слова «здійснення програм та заходів» замінити словами «виконання бюджетних програм», а слова «компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій» виключити; у пункті 33 слова «обласного чи міського бюджету» замінити словами «обласного бюджету чи бюджету міської територіальної громади»; у пункті 41¹ слово «випуску» замінити словами «розміщення (емісії)». 2. У частині десятій статті 13 слова «Планові і звітні показники щодо бюджетного відшкодування податку на додану вартість» замінити словами «Звітні показники щодо бюджетного відшкодування податку на додану вартість, планові і звітні показники щодо». 3. У статті 16: 1) в абзаці третьому частини першої слова «випусків і порядок розміщення» замінити словами «розміщення (емісії)»; 2) в абзаці першому частини дев'ятої слова «випуску та обігу» і «Про цінні папери та фондовий ринок» замінити відповідно словами «розміщення (емісії)» і «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». 4. У статті 17: 1) абзац дев'ятий частини третьої після слів «Пеня нараховується» доповнити словами і цифрами «у разі прострочення відшкодування зазначених витрат більше ніж 30 календарних днів з дня виникнення такого прострочення та»; 2) частину восьму доповнити абзацами третім — восьмим такого змісту: «Обов'язковою умовою договору, укладеного із суб'єктом господарювання або іншим позичальником про надання кредитів (позик), залучених державою, мають бути зобов'язання суб'єкта господарювання або іншого позичальника: забезпечити своєчасне обслуговування та погашення кредитів (позик); внести плату за надання кредитів (позик); надати майнове або інше забезпечення виконання своїх зобов'язань; сплатити пеню за прострочення виконання своїх зобов'язань. Пеня нараховується у разі виникнення заборгованості з обслуговування та погашення кредитів (позик), залучених державою, більше ніж 30 календарних днів з дня виникнення такої заборгованості та за кожний день прострочення сплати заборгованості у національній валюті з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України за офіційним курсом гривень до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на день нарахування пені; надати державі як кредиторю права на договірне списання банком коштів з рахунків суб'єкта господарювання або іншого позичальника на користь кредитора». 5. В абзаці другому частини четвертої статті 18 слово «випуску» замінити словами «розміщення (емісії)». 6. У частині третій статті 20 слова «підготовки пропозицій до Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) та складання бюджетного запиту» замінити словами «складання Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) та проекту бюджету на плановий бюджетний період». 7. У частині п'ятій статті 22: доповнити пунктом 1¹ такого змісту: «1¹) організовує та забезпечує складання бюджетної пропозиції з урахуванням Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету), схваленої (схваленого) у попередньому бюджетному періоді, і подає її Міністерству фінансів України (місцевому фінансовому органу)»; у пункті 2 слова «проекту кошторису та» виключити, а слово «їх» замінити словом «його». 8. У статті 24¹: 1) абзац другий частини першої викласти у такій редакції: «При складанні Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше 1,5 відсотка прогнозованого обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період»; 2) абзац перший частини другої замінити трьома новими абзацами такого змісту: «2. Кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток регіонів і відповідають пріоритетам, визначеним Державною стратегією регіонального розвитку та відповідними регіональними стратегіями розвитку, у таких пропорціях: 30 відсотків — на реалізацію інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, які забезпечують виконання завдань, визначених Державною стратегією регіонального розвитку; 70 відсотків — на реалізацію інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, які забезпечують виконання завдань, визначених відповідними регіональними стратегіями розвитку та планами заходів з їх реалізації». 9. У зв'язку з цим абзац другий вважати абзацом четвертим. 10. У пункті 5 частини першої статті 26 слова «держави» і «державної власності» замінити відповідно словами «держави і територіальних громад» і «державної та комунальної власності». 11. У частині п'ятій статті 28: у другому реченні абзацу другого слово «публікується» замінити словом «оприлюднюється»; після абзацу дев'ятого доповнити новим абзацом такого змісту: «звіти про огляди витрат державного бюджету — протягом трьох робочих днів після подання таких звітів до Кабінету Міністрів України». У зв'язку з цим абзаци десятий та одинадцятий вважати відповідно абзацами одинадцятим та дванадцятим; у другому реченні абзацу одинадцятого слово «публікується» замінити словом «оприлюднюється». 11. У статті 29: 1) у частині другій: доповнити пунктом 10¹ такого змісту: «10¹) особливі види мита та сезонне мито»;	пункт 16³ виключити; пункт 24 після слова і цифр «статті 64» доповнити словами і цифрами «та пунктом 14 частини першої статті 64¹»; у пункті 25 слова і цифри «пунктами 21-24, 27, 28, 28¹ і 43¹» замінити словами і цифрами «пунктом 5¹ частини третьої статті 29, пунктами 21-24, 27, 28, 28¹, 43¹ і 43³»; у пункті 26 слова «та плата за одержання контрольних марок» виключити; пункт 56 доповнити словами та цифрами «10 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених пунктом 6¹ розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України»; 2) у частині третій: доповнити пунктом 5¹ такого змісту: «5¹) плата за ліцензії на провадження діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей (крім плати, визначеної пунктами 43¹ і 43² частини першої статті 64 цього Кодексу)»; у пункті 6³ слова «абзацами чотирнадцятим — шістнадцятим» замінити словами «абзацами чотирнадцятим — сімнадцятим»; включити пункт 9 такого змісту: «9) збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження»; у пункті 13³ цифри «50» замінити цифрами «40». 12. У частині четвертій статті 30: доповнити пунктом 5¹ такого змісту: «5¹) реалізацію програм та заходів на охорону здоров'я, освіту, культуру, фізичну культуру і спорт, наукову і науково-технічну діяльність за бюджетними програмами, визначеними законом про Державний бюджет України (за рахунок джерел, визначених пунктом 5¹ частини третьої статті 29 цього Кодексу)»; включити пункт 8 такого змісту: «8) субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження (за рахунок джерел, визначених пунктом 9 частини третьої статті 29 цього Кодексу)»; у пункті 21 цифри «40» замінити цифрами «50». 13. У статті 33: 1) у частині четвертій: в абзаці першому слова «(включаючи обсяг видатків та надання кредитів на національну безпеку і оборону)» виключити; абзац другий виключити; 2) у частині п'ятій: в абзацах першому, другому і четвертому слова «пропозицій до Бюджетної декларації» замінити словами «бюджетних пропозицій»; в абзаці третьому: слова «готують пропозиції до Бюджетної декларації» замінити словами «складають бюджетні пропозиції»; доповнити реченням такого змісту: «Головні розпорядники коштів державного бюджету забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих Міністерству фінансів України бюджетних пропозицій, які мають містити всю інформацію, необхідну для їх аналізу, згідно з вимогами Міністерства фінансів України»; в абзаці п'ятому слово «пропозицій» замінити словами «бюджетних пропозицій»; після абзацу п'ятого доповнити новим абзацом такого змісту: «Міністерство фінансів України подає Раді національної безпеки і оборони України інформацію щодо включення видатків та надання кредитів на національну безпеку і оборону до Бюджетної декларації». У зв'язку з цим абзац шостий вважати абзацом сьомим. 14. У пункті 9¹ частини першої статті 38 слова «(подається до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету)» виключити. 15. У статті 45: 1) в абзаці першому частини другої слова «перерахування компенсації частини суми штрафних (фінансових) санкцій покупцям (споживачам) за рахунок сплачених до державного бюджету сум штрафних (фінансових) санкцій, застосованих такими органами за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій» виключити; 2) частину восьму викласти в такій редакції: «8. У разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням сплата визначених податковими законодавством загальнодержавних податків і зборів, які розподіляються між державним та місцевими бюджетами, здійснюється за місцем попередньої реєстрації платника податків до закінчення поточного бюджетного періоду». 16. У статті 64: 1) у частині першій: пункт 16 доповнити словами «(з урахуванням положень частини третьої цієї статті)»; доповнити пунктами 37³, 38¹ і 43³ такого змісту: «37³) 10 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, що зараховуються за місцем фіксації правопорушення за допомогою відповідних технічних засобів — приладів контролю»; «38¹) адміністративні штрафи, що накладаються органами електротранспорту (тролейбус, трамвай), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил користування електротранспортом»; «43³) 50 відсотків плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино і за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням відповідного закладу»; 2) у частині другій: в абзаці першому слова «абзацом п'ятим» замінити словами «абзацами п'ятим і шостим»; доповнити абзацом шостим такого змісту: «Податок на доходи фізичних осіб, нарахований податковим агентом з доходів від продажу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії генеруючими установками, які належать фізичним особам — платникам податку, сплачується таким податковим агентом до відповідного бюджету за місцезнаходженням (розташуванням) таких генеруючих установок»; 3) доповнити частиною третьою такого змісту: «3. Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, зараховується до часток, що визначаються щомісячно, як співвідношення вартості реалізованих суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, на відповідній території за звітний місяць до загальної вартості реалізованих суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну, промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, за звітний місяць в цілому по Україні. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, визначає частки для зарахування цього акцизного податку до бюджетів місцевого самоврядування за урахуванням даних реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій, оприлюднює такі частки на своєму офіційному сайті та надає їх Казначейству України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним. Казначейство України здійснює розподіл цього акцизного податку між відповідними бюджетами місцевого самоврядування не пізніше останнього робочого дня місяця, наступного за звітним. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику,	

Казначейство України у разі недотримання вимог цієї частини статті несуть відповідальність відповідно до закону». 17. Пункт 6 частини першої статті 71 доповнити цифрами і словами «90 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених пунктом 6¹ розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України». 18. У статті 74: 1) в абзаці другому частини першої слова «міських бюджетів» замінити словами «бюджетів міських територіальних громад»; 2) частину сьому викласти в такій редакції: «7. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні обласна та міська ради не мають права здійснювати у поточному бюджетному періоді нові місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії, якщо у процесі здійснення платежів з погашення та обслуговування місцевого боргу та/або гарантованого місцевого боргу, обумовленого договором між кредитором та позичальником та/або правочиною надання місцевої гарантії, порушено графік платежів, що призвело до нарахування будь-яких штрафних санкцій, до погашення такої простроченої заборгованості та сплати усіх нарахованих штрафних санкцій. Якщо протягом поточного та наступного бюджетних періодів після погашення простроченої заборгованості та сплати усіх нарахованих штрафних санкцій відповідно до абзацу першого цієї частини статті допущено повторне порушення графіка платежів у процесі здійснення платежів з погашення та обслуговування місцевого боргу та/або гарантованого місцевого боргу, що призвело до нарахування будь-яких штрафних санкцій, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідні обласна та міська ради не мають права здійснювати нові місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії протягом трьох наступних бюджетних періодів». 19. Частину третю статті 75 викласти в такій редакції: «3. Організаційно-методологічні засади складання бюджетних запитів головними розпорядниками бюджетних коштів (включаючи типову форму бюджетного запиту) визначаються Міністерством фінансів України. Місцеві фінансові органи з урахуванням особливостей складання проєктів місцевих бюджетів доводять до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів». 20. У статті 75¹: 1) абзац другий частини першої викласти в такій редакції: «Організаційно-методологічні засади складання бюджетних пропозицій та прогнозу місцевого бюджету (включаючи форму бюджетної пропозиції та типову форму прогнозу місцевого бюджету) визначаються Міністерством фінансів України»; 2) у частині четвертій: в абзацах першому і другому слова «пропозицій до прогнозу місцевого бюджету» замінити словами «бюджетних пропозицій»; після абзацу другого доповнити новим абзацом такого змісту: «Головні розпорядники бюджетних коштів забезпечують своєчасність, достовірність та зміст поданих місцевому фінансовому органу бюджетних пропозицій, які мають містити всю інформацію, необхідну для їх аналізу, відповідно до вимог місцевого фінансового органу». У зв'язку з цим абзаци третій і четвертий вважати відповідно абзацами четвертим і п'ятим; в абзаці четвертому слова «пропозицій до прогнозу місцевого бюджету» замінити словами «бюджетних пропозицій»; в абзаці п'ятому слово «пропозицій» замінити словами «бюджетних пропозицій». 21. Частину п'яту статті 78 після абзацу першого доповнити новим абзацом такого змісту: «У разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням сплата визначених податковими законодавством загальнодержавних податків і зборів, які розподіляються між державним та місцевими бюджетами, та місцевих податків і зборів здійснюється за місцем попередньої реєстрації платника податків до закінчення поточного бюджетного періоду». У зв'язку з цим абзац другий вважати абзацом третім. 22. Пункт 8 частини першої статті 87 доповнити підпунктом «з» такого змісту: «з) державні програми та заходи у сфері охорони здоров'я, що здійснюються державними установами, державними науковими установами охорони здоров'я, які належать відповідно до сфери управління Національної академії наук України, Національної академії медичних наук України, Державного управління справами, державними закладами охорони здоров'я, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціальної політики, у разі, якщо такі заклади не уклали з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення, договір про медичне обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення». 23. У частині першій статті 89: 1) в абзаці другому підпункту «б» пункту 2 слова і цифри «міська рада з населенням більше 50 тисяч» замінити словами «міська, селищна, сільська рада»; 2) пункт 5 викласти в такій редакції: «5) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми (сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади, бібліотеки, театри, музеї, виставки, центри культурних послуг, мистецькі школи, студії, інші заклади культури, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус академічних, національних), зоопарки комунальної власності». 24. Пункт 8 частини першої статті 91 доповнити словами «включаючи заходи із залучення населення до фізичної активності та занять спортом». 25. У частині першій статті 100: абзац третій виключити; абзац п'ятий викласти в такій редакції: «Зміна обсягу надходжень податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб за відповідний бюджетний період, у тому числі у разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням, повинна бути підтверджена органами стягнення». 26. В абзаці першому частини першої статті 103¹ слова «спеціального фонду державного бюджету» замінити словами «державного дорожнього фонду». 27. У частині першій статті 116: пункт 1 після слів «даних до» доповнити словами «бюджетних пропозицій та»; пункт 2 після слів «термінів подання» доповнити словами «бюджетних пропозицій та»; пункт 11 доповнити словами «та термінів»; пункт 16¹ доповнити словами «(включаючи порядки та умови надання субвенцій)». 28. Частину другу статті 120 після слова «днів» доповнити словами «або до усунення порушення бюджетного законодавства». 29. Пункт 2 частини першої статті 123 викласти в такій редакції: «2) несовоєчасність подання звітності про виконання бюджетів та недотримання автоматичного режиму зарахування акцизного податку до бюджетів місцевого самоврядування, визначеного пунктом 16³ частини першої статті 64 цього Кодексу, у вигляді штрафу у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та пені у розмірі 0,1 відсотка суми простроченого платежу за кожний день прострочення, який стягується за рахунок органу, що здійснює порушення бюджетного законодавства, визначеного пунктом 10¹ частини першої статті 116 цього Кодексу, до відповідного бюджету місцевого самоврядування». 30. Частину першу статті 124 доповнити абзацом другим такого змісту: «Рішення, прийняте територіальним органом Казначейства України, може бути оскаржено також у Казначействі України протягом строку, визначеного абзацом першим цієї частини статті. За результатами оскарження Казначейство України має право скасовувати рішення територіальних органів Казначейства України про застосу-
--

ДОКУМЕНТИ

вання заходів впливу за порушення бюджетного законодавства».

31. Розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» доповнити пунктами 3⁷, 17⁴ і 52 такого змісту:

«3⁷. Установити, що до 31 грудня 2024 року положення частини третьої статті 18 та частини першої статті 74 цього Кодексу не застосовуються при здійсненні Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними та міськими радами місцевих внутрішніх запозичень для термомодернізації будівель на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Дозволити обласним державним адміністраціям, що набули статусу військово-цивільних адміністрацій, в особі їх керівників здійснювати місцеві запозичення для термомодернізації будівель на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України, відповідно до порядку здійснення місцевих запозичень, передбаченого цим Кодексом для обласних рад»;

«17⁴. Установити, що надходження нарахованих сум за останній звітний (податковий) період (березень 2022 року), податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 березня 2022 року включно з акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів — тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну зараховуються (здійснюються) до/з відповідного місцевого бюджету у порядку та на умовах, які діяли до 1 квітня 2022 року»;

«52. Установити, що абзац другий частини першої та частина друга статті 24¹ цього Кодексу застосовуються з 1 січня 2023 року та у зв'язку з цим з 1 січня 2022 року під час складання Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше 1,5 відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім: абзацу другого підпункту 1 та підпункту 3 пункту 16 розділу I цього Закону, які вводяться в дію з 1 квітня 2022 року;

абзацу четвертого підпункту 1 та абзаці п'ятого і шостого підпункту 2 пункту 11, абзаці четвертого і п'ятого пункту 12 розділу I цього Закону, які вводяться в дію з 1 січня 2023 року.

2. Частину другу статті 21 Закону України «Про міжнародні договори України» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 50, ст. 540) після слів «багатосторонніх міжнародних договорів України» доповнити словами «та двосторонніх міжнародних договорів України з міжнародними фінансовими організаціями».

3. Кабінету Міністрів України у двотижневий строк з дня опублікування цього Закону визначити порядок реалізації частини третьої статті 64 Бюджетного кодексу України.

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
15 лютого 2022 року
№ 2042-IX

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Про відзначення державними нагородами України

За особисту мужність і самовіддані дії, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі **ПОСТАНОВЛЯЮ:**

у Національній гвардії України:

Нагородити орденom Богдана Хмельницького III ступеня

КАРАСЯ Євгена Олександровича (помертно) — молодшого лейтенанта
САВЧУКА Михайла Михайловича (помертно) — майора

Нагородити орденom «За мужність» II ступеня

ОРЛОВА Олександра Олександровича (помертно) — підполковника

Нагородити орденom «За мужність» III ступеня

БОГДАШКИНА Артура Володимировича — молодшого лейтенанта
ГОРОБЦЯ Віктора Сергієвича (помертно) — солдата
ГРІДЧИНА Максима Валерійовича (помертно) — підполковника
ДЗЮБУ Романа Олексійовича (помертно) — старшого солдата
ЕРМОЛЕНКА Владислава Володимировича (помертно) — старшого лейтенанта
КАРПЕНКА Кирила Олексійовича (помертно) — молодшого сержанта
КОВАЛЬЧИНА Олега Юрійовича (помертно) — старшого солдата
КОНЕТА Василя Івановича (помертно) — солдата
КОНОНЕНКА Дмитра Павловича — солдата
КУГУКА Євгена Івановича (помертно) — підполковника
ЛІНСЬКОГО Дмитра Сергієвича (помертно) — старшого солдата
МАЖУГІНА Дениса Юрійовича (помертно) — старшого солдата
МАРЧЕНКА Олександра Сергієвича (помертно) — солдата
МАТВЄЄВА Євгена Євгеновича (помертно) — сержанта
МИКИТЮКА Михайла Ярославовича (помертно) — старшого лейтенанта
МИРОШНИЧЕНКА Володимира Володимировича (помертно) — старшого лейтенанта
МОВЧАНА Миколу Вікторовича (помертно) — головного сержанта
МОЛЧАНОВА Владислава Володимировича (помертно) — солдата
НЕВГАСИМОВА Дмитрія Олександровича — капітана
ОБИВЗЕНКА Максима Ігоровича (помертно) — сержанта
ПАРФЬОНОВА Олександра Миколайовича (помертно) — старшого солдата
ПЕЧЕРСЬКОГО Віктора Анатолійовича (помертно) — лейтенанта
РИХЛОВА Романа Євгеновича (помертно) — солдата
РУДНИЦЬКОГО Андрія Сергієвича (помертно) — штаб-сержанта
САВЕЛЬЄВА Артура Юрійовича (помертно) — старшого солдата
САКОВИЧА Володимира Олеговича (помертно) — старшого сержанта
СИДОРЕНКА Івана Миколайовича (помертно) — майстер-сержанта
СИДОРЕНКА Миколу Олександровича — молодшого сержанта
СНЄЖКА Олексія Юрійовича (помертно) — підполковника
ТОЛМАСОВА Андрія Миколайовича (помертно) — солдата
ТРУДОВА Дениса Миколайовича (помертно) — головного сержанта
ФІЛІМОНОВА Ігоря Олеговича — сержанта
ХАРДІНА Вадима Володимировича — молодшого сержанта
ЧЕРНЯВСЬКОГО Миколу Валерійовича (помертно) — молодшого сержанта
ЧУЙКА Степана Степановича (помертно) — сержанта
ШАПОВАЛОВА Анатолія Вікторовича (помертно) — старшого солдата
ШЕХОВЦОВА Олександра Васильовича (помертно) — лейтенанта
ЮНГЄ Жана Геннадійовича (помертно) — старшого лейтенанта

Нагородити медаллю «За військову службу Україні»

АКСЬОНОВА Віталія Володимировича — солдата
АНАНЕНКА Вадима Федоровича — сержанта
БІДНЕНКА Максима Олександровича — підполковника
БОКОВА Сергія Миколайовича — штаб-сержанта
ВЕЛИЧКА Григорія Миколайовича — сержанта
ВОЙТЕНКА Антона Анатолійовича — сержанта
ВОЛОБУЄВА Андрія Григоровича — старшого солдата
ВУСА Ігоря Олександровича — майора
ГАЛЬЦЕВА Костянтина Сергієвича — штаб-сержанта
ГОЛУБЄВА Олексія Юрійовича — солдата
ЗАФТОНОВА Миколу Валерійовича — солдата
КІСЛЯ Віктора Вікторовича — старшого солдата
КОРОТКЕВИЧА Максима Олександровича — старшого солдата
КОСМІНА Максима Віталійовича — старшого лейтенанта
КРИЛОВА Сергія Романовича — солдата
КУЧИНА Дмитра Андрійовича — старшого сержанта
МАКЄЄВА Ігоря Вікторовича — майора
МАСЛІЯ Олександра Анатолійовича — капітана
МАТІЯША Андрія Миколайовича — старшого солдата
МЕЛЬКОВА Володимира Сергієвича — старшого сержанта
МУСІЄНКА Валентина Петровича — солдата
НАБОЙЩИКОВА Павла Олександровича — старшого солдата
НАТОЧІЯ Сергія Сергієвича — старшого солдата
ОНИЩЕНКА Олександра Петровича — капітана
ПОНОМАРЕНКА Євгенія Юрійовича — старшого солдата
РАХУБОВСЬКОГО Сергія Михайловича — майора
РУДНИЦЬКОГО Анатолія Францовича — старшого солдата
РІЗАНЦЕВУ Марину Борисівну — старшого лейтенанта медичної служби
СЕМЕНЕНКА Євгена Олеговича — капітана
СИДОРЕНКА Володимира Миколайовича — штаб-сержанта
СТЕЖКУ Юрія Сергієвича — головного сержанта
СТРЕЛЬНИКОВА Ярослава Сергієвича — старшого солдата
ХОАНГА Рустама Тханговича — головного сержанта
ХОДИКІНА Давида Георгійовича — солдата
ШАДУРУ Максима Вікторовича — старшого лейтенанта
ШЕХОВЦОВА Олега Валерійовича — старшого лейтенанта
ШУТКА Дмитра Ігоровича — молодшого сержанта
ЮРЧЕНКА Сергія Сергієвича — старшого солдата

у Національній поліції України:

Нагородити орденom «За мужність» III ступеня

ІСАЄВА Вадима Анатолійовича (помертно) — рядового поліції
ПОДАРУЄВА Ігоря Олексійовича (помертно) — майора поліції
ПОНОМАРЕНКА Олексія Сергієвича (помертно) — старшого сержанта поліції
ТАРУСИНА Богдана Олександровича (помертно) — старшого сержанта поліції
ТАХТАДЖІЄВА Федора Анатолійовича (помертно) — майора поліції

у Державній службі України з надзвичайних ситуацій:

Нагородити орденom «За мужність» III ступеня

АВДІЙЧУКА Олександра Анатолійовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
БОРОДАЯ Юрія Юрійовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
ГОРДІЄНКА Тараса Володимировича — полковника служби цивільного захисту
ДАРАГАНА Віктора Олександровича — полковника служби цивільного захисту
ДЕНИСЮКА Юрія Олександровича — молодшого сержанта служби цивільного захисту
ДІЯГІЛЄВА Андрія Васильовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
ЖАВРУКА Павла Сергієвича — старшого лейтенанта служби цивільного захисту
ЗАБАРИЛА Олександра Сергієвича — капітана служби цивільного захисту
ЗАДЕРЕЙКА Артема Вячеславовича — старшого лейтенанта служби цивільного захисту
ЗУВЧЕНКА Олексія Миколайовича — старшину служби цивільного захисту
КОЖЕМ'ЯКІНА Юрія Сергієвича — молодшого сержанта служби цивільного захисту

КРАВЧЕНКА Дениса Олександровича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
КРАВЧУКА Андрія Івановича — старшого лейтенанта служби цивільного захисту
КРАВЧУКА Олександра Леонідовича — сержанта служби цивільного захисту
КРАЧКА Сергія Михайловича — сержанта служби цивільного захисту
КРИВКА Ігоря Вікторовича — старшого сержанта служби цивільного захисту
КУРИЛЕНКА Сергія Миколайовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
ЛУЦЕНКА Віталія Вікторовича — старшого сержанта служби цивільного захисту
МАЛІШЕВСЬКОГО Олега Михайловича — майора служби цивільного захисту
МАРИЦЯ Івана Петровича — майора служби цивільного захисту
НАРУБАЛЮКА Михайла Володимировича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
НЕСТЕРЕНКА Олександра Костянтиновича — молодшого сержанта служби цивільного захисту
ОВЧАРУКА Ігоря Васильовича — підполковника служби цивільного захисту
ПАЛАМАРЧУКА Тараса Валерійовича — молодшого сержанта служби цивільного захисту
ПИРОГОВСЬКОГО Дениса Павловича — сержанта служби цивільного захисту
ПОГОРІЛОГО Дмитра Івановича — прапорщика служби цивільного захисту
ПЯТИНИЦЬКОГО Євгенія Петровича — сержанта служби цивільного захисту
РОМАНЕНКА Олексія Сергієвича — капітана служби цивільного захисту
РУДЕНКА Дмитра Сергієвича — молодшого сержанта служби цивільного захисту
СИДОРОВА Віталія Вікторовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
СЛЮСАРЯ Олександра Сергієвича — старшого сержанта служби цивільного захисту
СМОЛИНЦЯ Івана Вікторовича — майора служби цивільного захисту
СУХОНОСА Володимира Юрійовича — старшого прапорщика служби цивільного захисту
ХРИНИКА Андрія Валерійовича — старшого лейтенанта служби цивільного захисту
ШАХОВА Віталія Олександровича — майора служби цивільного захисту
ХИМЧУКА Дмитра Михайловича — молодшого сержанта служби цивільного захисту

у Державній прикордонній службі України:

Нагородити орденom Богдана Хмельницького III ступеня

ГАХА Романа Васильовича (помертно) — полковника

Нагородити орденom «За мужність» III ступеня

ВЛАСЕНКА Віталія Миколайовича (помертно) — підполковника
ВОЛОЧІЯ Івана Миколайовича (помертно) — капітана
ГАВРИКА Андрія Юрійовича (помертно) — штаб-сержанта
ГАЛИЦЬКОГО Миколу Миколайовича (помертно) — старшого сержанта
ГРЕЧЕНЮКА Тараса Миколайовича (помертно) — сержанта

Нагородити медаллю «За військову службу Україні»

ТОВСТУХУ Євгена Валерійовича — лейтенанта

Нагородити медаллю «Захиснику Вітчизни»

КОЗЛОВСЬКОГО Юрія Юрійовича — підполковника
САВЧЕНКА Віталія Миколайовича — майора
ТАРАНЦЯ Максима Анатолійовича — полковника.

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
17 березня 2022 року
№144/2022

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Про відзначення державними нагородами України

За особисту мужність і самовіддані дії, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі **ПОСТАНОВЛЯЮ:**

Нагородити орденom Богдана Хмельницького II ступеня

КАЧУРА Романа Володимировича — полковника

МАЗУРКА Тараса Леонідовича — майора

СІРСЬКОГО Олександра Станіславовича — генерал-лейтенанта

Нагородити орденom Богдана Хмельницького III ступеня

ЛАБУЗОВА Володимира Володимировича — майора медичної служби

Нагородити орденom «За мужність» III ступеня

ВИШНЕВСЬКОГО Сергія Вікторовича (помертно) — капітана
ГУЗІЯ Володимира Андрійовича (помертно) — солдата
ГУЦОЛА Олега Вікторовича (помертно) — майора
ДЕРЕВ'ЯНКА Валерія Васильовича — старшого сержанта
КАЛАШНИКОВА Олександра Андрійовича — солдата
КРИШАТІЯ Івана Івановича — старшого солдата
ЛОМАКУ Ярослава Олеговича (помертно) — капітана
ЛЯШКА Євгенія Юрійовича — штаб-сержанта
МАМОНОВУ Мар'яну Володимирівну — капітана медичної служби
НАУМЕНКА Андрія Григоровича (помертно) — штаб-сержанта
НУЦУ Руслану Василівну — сержанта
СЕМЕНОВА Івана Олександровича — старшого солдата
СКУРДІНА Дмитра Сергієвича — солдата
ТИХОНЬКА Владислава Олександровича — старшого сержанта
ТКАЧЕНКА Юрія Юрійовича — лейтенанта
ТРОФИМЧУКА Володимира Юрійовича — солдата
ШИНКАРЕНКА Ігоря Вадимовича (помертно) — старшого лейтенанта

Нагородити орденom Данила Галицького

ВІЗІРЕНКА Олега Анатолійовича — лейтенанта
КАПРИГОРА Ёгора Олександровича — старшого лейтенанта
КОСЮГУ Олександра Сергієвича — капітана
МУСІЄНКА Ігоря Вікторовича — майора
ОЛІЙНИКА Костянтина Михайловича — головного сержанта
СТУКА Віталія Андрійовича — старшого сержанта
ФЕДОСЄЄВА Леоніда Валерійовича — майора

Нагородити медаллю «За військову службу Україні»

БЕРЕЖНОГО Вадима Валерійовича — старшого матроса
БІЛОШИЦЬКОГО Вадима Юрійовича — старшого солдата
БЛИЗНАКА Максима Петровича (помертно) — молодшого сержанта
ВАРИВОДА Олега Вікторовича — сержанта
ВОЛКОВА Сергія Миколайовича — молодшого сержанта
ГОКОВА Сергія Вікторовича — сержанта
ГОЛОВАТИКА Василя Андрійовича (помертно) — старшого солдата
ГОРЮНОВА Олега Юрійовича — старшого солдата
ГРИПАСЬ Наталію Віталівну — сержанта
ДАРКОВСЬКУ Наталію Анатолівну — молодшого сержанта
ДІКУСАРА Олександра Миколайовича — старшого солдата
ДОРОШЕНКА Андрія Сергієвича — молодшого сержанта
ДУБЕНЧУКА Вадима Леонідовича — старшого солдата
ЄФРЕМОВА Ігоря Миколайовича — штаб-сержанта
ЗАПРОЖЦЕВА Андрія Миколайовича (помертно) — штаб-сержанта
КАЛІШЕНКА Валентина Михайловича — старшого солдата
КЕРАСІДІ Романа Володимировича — сержанта
КІР'ЯКА Віталія Георгійовича — майстер-сержанта
КОЗЛОВА Юрія Юрійовича — старшого солдата
КОЛЕСНИКА Євгенія Юрійовича — підполковника

КОРОБЧЕНКА Дмитра Вадимовича — молодшого сержанта
КРУПЬСЬКОГО Владислава Вячеславовича — лейтенанта
КУЛИКА Олександра Леонідовича — старшого солдата
КУТЬКА Максима Олеговича — старшого солдата
ЛАПУ Богдана Вікторовича — сержанта
ЛИСЕНКА Дмитра Сергієвича — солдата
ЛІФАРЯ Сергія Петровича — молодшого сержанта
ЛЮБИМЕНКА Дениса Вікторовича — майстер-сержанта
МАЛЯНЧУКА Максима Володимировича — солдата
МАТАТА Володимира Васильовича — старшого солдата
МЕЛЬНИЧЕНКА Олександра Миколайовича — старшого солдата
МОНАСТИРСЬКОГО Олександра Миколайовича (помертно) — штаб-сержанта
НАТАЛЬЧЕНКА Олега Анатолійовича — молодшого сержанта
НЕРУЧЕВА Дениса Сергієвича — сержанта
ОНИЩЕНКА Сергія Миколайовича — сержанта
ПЕДУРЦЯ Сергія Сергієвича — молодшого сержанта
ПИРЕУ Віталія Вікторовича — старшого солдата
РАКОВСЬКОГО Євгена Віталійовича (помертно) — солдата
РУБАНА Едуарда Ігоровича (помертно) — солдата
САГАНА Костянтина Костянтиновича — старшого лейтенанта
СЕНІКА Станіслава Леонідовича — старшого солдата
СЛОБОДЯНИКА Олега Володимировича — солдата
СОБЧЕНКА Сергія Олександровича — солдата
СОКОРЕНКА Івана Петровича — солдата
СТРЕМОУХА Сергія Олександровича — старшого солдата
ТАРАСЮКА Ігоря Петровича — сержанта
ФЕДОРОВА Андрія Павловича (помертно) — старшого лейтенанта
ФЕРАРА Михайла Михайловича (помертно) — головного сержанта
ФЕСЕНКА Максима Вікторовича — солдата
ХОМЕНКО Світлану Михайлівну — молодшого сержанта
ШЕВЧУКА Дмитра Вікторовича — старшого сержанта
ШРОЛЯ Віталія Леонідовича — старшого лейтенанта
ШУМЛЯКОВСЬКОГО Олександра Віталійовича — штаб-сержанта
ЩЕРБИНУ Миколу Віталійовича — старшого солдата
ЯВКУНА Віталія Валерійовича — старшого солдата
ЯСЬКА Олександра Олексійовича (помертно) — капітана

Нагородити медаллю «За бездоганну службу» III ступеня

ДАВІДЮКА Володимира Володимировича — лейтенанта
КАМІНСЬКОГО Андрія Володимировича — лейтенанта
КРАВЧЕНКА Юрія Олексійовича — лейтенанта
ЧЕРНИШЕВА Вадима Михайловича — майора

Нагородити медаллю «Захиснику Вітчизни»

АГАФОНОВА Сергія Сергієвича — старшого матроса
АРСЕНТЮК Світлану Леонідівну — старшого солдата
БАНДУРКА Дмитра Вікторовича — старшого матроса
БАРБУЛ Вікторію Вікторівну (помертно) — старшого солдата
БАТОВА Гліба Сергієвича — головного корабельного старшину
БЕРІНУ Олену Віталівну (помертно) — солдата
БОНДАРЕНКА Володимира Олександровича — старшого матроса
БОНДАРЕНКА Павла Васильовича (помертно) — старшого сержанта
БОНДАРЯ Андрія Андрійовича (помертно) — старшого солдата
ВОЛОШИНА Миколу Яковича — старшого матроса
ГОЛОДНЮКА Дмитра Володимировича (помертно) — солдата
ГОЛУБА Ігоря Миколайовича — підполковника
ГРИБИНЦЯ Олександра Сергієвича — солдата
ГУЦОЛ Ларису Миколаівну (помертно) — старшого солдата
ДІДЕНКА Микиту Сергієвича — солдата
ДОБРОВОЛЬСЬКУ Олену Миколаівну (помертно) — солдата
ДУМБРАВУ Андрія Івановича (помертно) — солдата
ЄМЕЛЬЯНОВА Михайла Віталійовича — старшого матроса
ЗАБИТЧУКА Олександра Миколайовича — матроса
ЗАКІНА Олександра Юрійовича — старшого матроса
ЗАКІНА Сергія Геннадійовича — старшого лейтенанта
ЗАЙЦЕВА Дмитра Сергієвича (помертно) — штаб-сержанта
ЗЕГРЮ Юрія Миколайовича — старшого солдата
КОЗЯРІВСЬКОГО Костянтина Олександровича — солдата
КОСАР Лідію Ігорівну (помертно) — солдата
КУЗЬМІНА Олександра Валерійовича — старшого солдата
КУТІШЕВСЬКУ Людмилу Русланівну (помертно) — старшого сержанта
ЛАЗАРЄВА Богдана Валерійовича — солдата
ЛЕНА Сергія Сергієвича (помертно) — старшого солдата
МЕДВЕДЕНКА Олександра Сергієвича (помертно) — солдата
ОЛІЙНИКА Сергія Олексійовича — старшого солдата
ПАВЛУШЕНКА Олександра Миколайовича — матроса
ПРОЦІШИНУ Наталію Андрівну (помертно) — солдата
РИБАЛКА Миколу Миколайовича — старшого матроса
РУССУ Андрія Ігоровича — матроса
САБАТИНА Сергія Сергієвича (помертно) — солдата
САПУНОВА Іллю Васильовича — матроса
СКУРАТ Тетяну Валентинівну (помертно) — солдата
СТРАТОН Аллу Вікторівну (помертно) — старшого солдата
ТАРКОВСЬКОГО Василя Вікторовича — старшого матроса
ТАРКОВСЬКОГО Владислава Анатолійовича — старшого матроса
ТКАЧЕНКА Дмитра Георгійовича — лейтенанта
ТОПЧЄЄВА Юрія Олександровича — головного сержанта
ХМИЛЕВСЬКОГО Олександра Сергієвича — солдата
ЧЕРНІЯ Олега Івановича (помертно) — старшого сержанта
ШАВОЯНА Мералі Шаліковича — солдата
ШАПОРОВУ Наталію Миколаівну (помертно) — солдата
ШОРИС Ольгу Павлівну (помертно) — старшого солдата
ШУДУ Олексія Адольфовича (помертно) — майора

Нагородити медаллю «За врятоване життя»

САВЕНКА Степана Васильовича — старшого солдата.

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
18 березня 2022 року
№145/2022

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА
від 16 березня 2022 р. № 298
Київ

Про внесення змін до Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу

Кабінет Міністрів України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**
Внести зміни до Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 222, виклавши його в редакції, що додається.

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 6 березня 2022 р. № 222
(в редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 16 березня 2022 р. № 298)

ПОЛОЖЕННЯ

про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу

1. Це Положення визначає обсяг та умови виконання спеціальних обов'язків, що покладаються на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальноосупільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (далі — спеціальні обов'язки), зокрема для забезпечення стабільності, належної якості та доступності природного газу, підтримання належного рівня безпеки його постачання споживачам без загрози першочерговій цілі створення повноцінного ринку природного газу, заснованого на засадах вільної конкуренції з дотриманням принципів пропорційності, прозорості та недискримінації.

2. Це Положення:

ДОКУМЕНТИ

застосовується у прозорий та недискримінаційний спосіб і не обмежує права суб’єктів господарювання, що утворені відповідно до законодавства інших держав — сторін Енергетичного Співтовариства, зокрема право на здійснення постачання природного газу споживачам за умови дотримання вимог законодавства;

не позбавляє постачальників природного газу, зокрема із спеціальними обов’язками, права вільно обирати оптового продавця природного газу для потреб їх господарської діяльності.

3. У цьому Положенні терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про ринок природного газу».

4. Це Положення покладає такі спеціальні обов’язки:

1) на ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» — щодо постачання природного газу підприємствам згідно з переліком, зазначеним у додатку 1, на умовах, передбачених пунктом 5 цього Положення;

2) на суб’єкта господарювання, що здійснює функції постачальника «останньої надії» (далі — постачальник «останньої надії»), оператора газотранспортної системи та операторів газорозподільних систем — щодо забезпечення постачання природного газу споживачам на умовах, передбачених пунктом 6 цього Положення;

3) на постачальника «останньої надії» — щодо купівлі природного газу в оператора газотранспортної системи та продажу природного газу оператору газотранспортної системи для цілей фізичного балансування газотранспортної системи на умовах, передбачених пунктом 7 цього Положення;

4) на ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» — щодо продажу природного газу операторам газорозподільних систем на умовах, передбачених пунктом 8 цього Положення;

5) на НАК «Нафтогаз України» — щодо забезпечення ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг», ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України», у тому числі як постачальника «останньої надії», ресурсом природного газу, необхідним для забезпечення виконання спеціальних обов’язків згідно з цим Положенням, на умовах, передбачених пунктом 9 цього Положення;

6) на АТ «Укргазвидобування» і Державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз» — щодо продажу природного газу, а на НАК «Нафтогаз України» — щодо формування ресурсу природного газу для побутових споживачів і виробників теплової енергії шляхом придбання такого газу на умовах, передбачених пунктом 11 цього Положення;

7) на оператора газотранспортної системи — щодо надання послуг із транспортування природного газу ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України», у тому числі як постачальнику «останньої надії», та операторам газорозподільних систем з урахуванням особливостей, передбачених пунктом 12 цього Положення.

5. ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» постачає природний газ підприємствам згідно з переліком, зазначеним у додатку 1, з дати укладення договору і до 30 квітня 2022 р. (включно) за ціною 7 080 гривень з урахуванням податку на додану вартість за 1 000 куб. метрів газу, а також теплоелектроцентралям за переліком, який затверджується Міненерго.

Для теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей, що використовують вугілля як основний вид палива, постачання природного газу на умовах, визначених цим пунктом, здійснюється лише в разі відсутності внаслідок воєнних дій можливості щодо постачання вугільної продукції в обсягах, необхідних для забезпечення безпеки постачання електричної та/або теплової енергії.

Міненерго за поданням НЕК «Укренерго» повідомляє ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» про необхідність щодо початку постачання природного газу для кожного такого підприємства на умовах, визначених цим пунктом.

6. Постачальник «останньої надії» зобов’язаний постачати природний газ споживачам, що не належать до категорії побутових споживачів та виконують життєво важливі функції для забезпечення обороноздатності держави, згідно з переліком, який затверджується центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень (далі — перелік споживачів).

Перелік споживачів повинен містити таку інформацію про споживача: найменування, код згідно з ЄДРПОУ, ЄІС-код.

Після затвердження переліку споживачів або внесення до нього змін копія переліку споживачів передається:

операторам газорозподільних систем — для внесення даних до інформаційної платформи про віднесення споживача до спеціальної категорії споживача; постачальнику «останньої надії» — для забезпечення додаткових обсягів природного газу, необхідного споживачам, внесеним до Реєстру споживачів на інформаційній платформі оператора газотранспортної системи.

Рестрація споживача, віднесенного до спеціальної категорії, здійснюється автоматично в Реєстрі споживачів постачальника «останньої надії» на інформаційній платформі оператора газотранспортної системи за умови відсутності на інформаційній платформі відомостей про відключення або ініціювання діючим постачальником відключення його об’єкта в таких випадках:

відсутність підтвердженої номінації та реномінації діючого постачальника захищеного споживача для газової доби D до 02:00 UTC (04:00 за київським часом) години для зимового періоду в газову добу (D-1) та 01:00 UTC (04:00 за київським часом) години для літнього періоду в газову добу (D-1) на точку виходу до газорозподільної системи, крім випадків ініціювання постачальником «останньої надії» відключення по об’єкту такого захищеного споживача. У такому випадку постачання природного газу здійснюється з дня, наступного за днем включення до Реєстру споживачів постачальника «останньої надії»;

відсутність за три дні до кінцевої дати постачання природного газу поточним постачальником захищеного споживача в реєстрі іншого постачальника. У такому випадку постачання природного газу здійснюється з дня, наступного за кінцевим днем постачання попереднім постачальником.

Постачання природного газу постачальником «останньої надії» споживачам згідно з переліком споживачів здійснюється за ціною 32 000 гривень з урахуванням податку на додану вартість за 1 000 куб. метрів газу.

7. Постачальник «останньої надії» зобов’язаний купувати природний газ в оператора газотранспортної системи та продавати природний газ оператору газотранспортної системи для потреб фізичного балансування газотранспортної системи в обсягах, що визначаються оператором газотранспортної системи, на підставі договору за ціною та з урахуванням умов розрахунків згідно з додатком 2.

8. ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» реалізує природний газ операторам газорозподільних систем у розмірі нормативних, понаднормованих втрат та виробничо-технологічних витрат, втрат, зумовлених воєнними діями та понесених у зв’язку із запобіганням/врегулюванням гуманітарних кризових ситуацій, на підставі договору за цінами та з урахуванням умов згідно з додатком 3.

ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» та оператори газорозподільних систем зобов’язані за результатами газового місяця (М) до 11 числа газового місяця (М+1) скоригувати обсяги реалізації газу шляхом зміни торгових сповіщень для приведення обсягів реалізації газу, визначених у торгових сповіщеннях кожної газової доби (D) газового місяця (М), до фактичних обсягів використання газу оператором газорозподільної системи для покриття нормативних, понаднормованих втрат та виробничо-технологічних витрат, втрат, зумовлених воєнними діями та понесених у зв’язку із запобіганням/врегулюванням гуманітарних кризових ситуацій у відповідну газову добу (D) газового місяця (М).

Втрати, зумовлені воєнними діями та понесені у зв’язку із запобіганням/врегулюванням гуманітарних кризових ситуацій, розраховуються та підтверджуються операторами газорозподільних систем та оператором газотранспортної системи і погоджуються НКРЕКП.

9. НАК «Нафтогаз України» реалізує ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг», ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України», у тому числі як постачальнику «останньої надії», обсяги природного газу, необхідні для забезпечення виконання спеціальних обов’язків, передбачених цим Положенням, за цінами, за якими реалізується природний газ цими Товариствами згідно з пунктами 5—8 цього Положення.

10. Обов’язки, передбачені пунктом 4 цього Положення, не застосовуються до споживачів, що проживають/перебувають на тимчасово окупованій території України.

11. АТ «Укргазвидобування» та Державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз» зобов’язані щомісяця здійснювати продаж природного газу власного видобутку (крім обсягів виробничо-технологічних витрат, обсягів, які використовуються для власних потреб ПАТ «Укргазвидобування» та Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз», пов’язаних із видобутком, підготовкою до транспортування і транспортуванням природного газу, а також для виробництва скрапленого природного газу та стабільного бензину), а НАК «Нафтогаз України» — придбавати такий природний газ за ціною 7 240 гривень з урахуванням податку на додану вартість за 1 000 куб. метрів газу для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів та виробників теплової енергії (шляхом подальшого забезпечення виконання ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» зобов’язань із постачання обсягу І за довгостроковими контрактами з виробниками теплової енергії).

12. Оператор газотранспортної системи під час надання послуг із транспортування природного газу ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України», у тому числі як постачальнику «останньої надії», та операторам газорозподільних систем не застосовує положення Кодексу газотранспортної системи, затвердженого постановою НКРЕКП від 30 вересня 2015 р. № 2493, щодо припинення надання послуг у зв’язку з порушенням умов договору про транспортування природного газу в частині порушення стро-

ків оплати за використання потужності та врегулювання добового небалансу попередніх звітних періодів з 1 січня 2020 року.

13. У строк 15 робочих днів після припинення або скасування воєнного стану підприємствам згідно з переліком, наведеним у додатку 1, надати Міненерго узгоджену з ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» інформацію про обсяги купівлі природного газу у ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» за договорами, що укладені на виконання цього Положення, та їх фактичної оплати з метою здійснення подальших розрахунків для визначення суми компенсації з ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг», пов’язаної із виконанням спеціальних обов’язків.

14. Міненерго повідомляє Секретаріатові Енергетичного Співтовариства про хід здійснення заходів із розподілу, затверджених цим Положенням.

Додаток 1 до Положення	
ПЕРЕЛІК підприємств, що генерують теплову та/або електричну енергію для забезпечення безперерйного функціонування об’єднаної енергетичної системи України	
	Код згідно з ЄДРПОУ
1. Криворізька ТЕС	38024613
2. Запорізька ТЕС	38024583
3. Придніпровська ТЕС	38024604
4. Бурштинська ТЕС	00131541
5. Добротвірська ТЕС	00131618
6. Ладизинська ТЕС	05470928
7. Вуглегірська ТЕС	00131245
8. Трипільська ТЕС	00131334
9. Зміївська ТЕС	05471247
10. Слов’янська ТЕС	23343582
11. Курахівська ТЕС	26160824
12. Луганська ТЕС*	43589678

* У разі відновлення роботи.

Додаток 2 до Положення	
РОЗРАХУНОК визначення цін, що застосовується між суб’єктом господарювання, що здійснює функції постачальника «останньої надії», та оператором газотранспортної системи під час надання послуг балансування для потреб фізичного балансування газотранспортної системи в рамках виконання спеціального обов’язку	

1. У період з 1 березня по 30 квітня 2022 р. (включно) ціна на природний газ, за якого оператор газотранспортної системи придбаває природний газ у суб’єкта господарювання, що здійснює функції постачальника «останньої надії», для потреб фізичного балансування газотранспортної системи, розраховується за такою формулою:

Ціна = [(SK VTP + SK Exit fee) * X-RateEUR*10,6 + UA Entry fee * Daily booking coefficient * X-RateUSD] + податок на додану вартість, де SK VTP — середньоарифметичне значення між «Bid» та «Offer» для котируванн Day-ahead згідно з даними, опублікованими у джерелі котирувань ICIS European Spot Gas Markets під заголовком «Slovakia Price Assessment» на дату, що передеду дню визначення ціни в євро/MBt-год;

SK Exit fee — плата за вихід із Словаччини, розрахована за допомогою тарифного калькулятора за посиланням <https://tis.eustream.sk/TisWeb/#/?nav=oa.calw&Ing=EN> із розрахунку на 10 000 MBт-год денної потужності під час бронювання потужності на добу для кожного розрахункового місяця в точці «Budince» в євро/MBт-год;

UA Entry fee — тариф на послуги транспортування природного газу для входу в газотранспортну систему України на міждержавному з’єднанні для точки входу «Будінце» на рівні 4,45 долара США за 1 000 куб. метрів на добу без податку на додану вартість;

Daily booking coefficient — коефіцієнт, який застосовується до тарифів на послуги транспортування природного газу для точок входу в газотранспортну систему на міждержавних з’єднаннях на регуляторний період 2020—2024 років під час замовлення потужності на добу наперед на рівні 1,45;

X-RateEUR — офіційний курс гривні до євро, актуальний на дату розрахунку ціни, опублікований на офіційному веб-сайті Національного банку, у гривнях за 1 долар США;

податок на додану вартість — 20 відсотків * [(SK VTP+ SK Exit fee) * X-RateEUR*10,6 + UA Entry fee * Daily booking coefficient * X-RateUSD];

2. У період з 1 березня по 30 квітня 2022 р. (включно) суб’єкт господарювання, що здійснює функції постачальника «останньої надії», придбаває природний газ в оператора газотранспортної системи для цілей фізичного балансування газотранспортної системи за ціною останньої реалізації природного газу приватними українськими видобувними компаніями на товарній біржі «Українська енергетична біржа» згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2021 р. № 1433 «Про затвердження переліку видів продукції, торгівля якими здійснюється виключно на організованих товарних ринках» на рівні 15 190,97 гривні за тис. куб. метрів із податком на додану вартість (результати торгів 22 лютого 2022 р.)

3. Остаточний розрахунок за реалізовані обсяги природного газу в розрахунковому періоді здійснюється не пізніше ніж через 45 днів після закінчення розрахункового періоду.

Додаток 3 до Положення	
ЦІНИ ТА УМОВИ реалізації природного газу операторам газорозподільних систем у розмірі нормативних, понаднормованих втрат та виробничо-технологічних витрат, втрат, зумовлених воєнними діями та понесених у зв’язку із запобіганням/врегулюванням гуманітарних кризових ситуацій, ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» у рамках виконання спеціального обов’язку	

1. Реалізація природного газу в період з 1 березня по 30 квітня 2022 р. (включно) здійснюється за умови, якщо оператори газорозподільних систем:

1.1. пред’являються до Договору про утворення балансуоучої групи, де стороною відповідальною за добовий небаланс групи, є ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України»;

1.2. підписують договір купівлі-продажу природного газу за формою, розробленою ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України», на таких умовах:

1.2.1. обсяг (об’єм) природного газу, що передається за договором, складається із:

— обсягу нормативних втрат та виробничо-технологічних витрат, погоджених НКРЕКП на березень — квітень 2022 р. (обсяг І — фіксований);

— обсягу втрат, зумовлених воєнними діями та понесених у зв’язку із запобіганням/врегулюванням гуманітарних кризових ситуацій, що розраховуються і підтверджуються операторами газорозподільних систем та оператором газотранспортної системи, та погоджуються НКРЕКП (обсяг ІІ);

— обсягу понаднормованих втрат та виробничо-технологічних витрат, за винятком обсягу ІІ (обсяг ІІІ);

1.2.2. ціна газу для обсягу І (фіксований) становить 7 420 гривень із урахуванням податку на додану вартість за 1 000 куб. метрів газу;

1.2.3. ціна газу для обсягу ІІ становить 0,01 гривні із урахуванням податку на додану вартість за 1 000 куб. метрів газу;

1.2.4. ціна газу для обсягу ІІІ розраховується за такою формулою:

Ціна = [(SK VTP + SK Exit fee) * X-RateEUR*10,6 + UA Entry fee * Daily booking coefficient * X-RateUSD] + податок на додану вартість

де SK VTP — середньоарифметичне значення між «Bid» та «Offer» для котирування Day-ahead згідно з даними, опублікованими у джерелі котирувань ICIS European Spot Gas Markets під заголовком «Slovakia Price Assessment» на дату, що передеду дню визначення ціни в євро/MBт-год;

SK Exit fee — плата за вихід із Словаччини, розрахована за допомогою тарифного калькулятора за посиланням <https://tis.eustream.sk/TisWeb/#/?nav=oa.calw&Ing=EN> із розрахунку на 10 000 MBт-год денної потужності під час бронювання потужності на добу для кожного розрахункового місяця в точці «Budince» в євро/MBт-год;

UA Entry fee — тариф на послуги транспортування природного газу для входу в газотранспортну систему України на міждержавному з’єднанні для точки входу «Будінце» на рівні 4,45 долара США за 1 000 куб. метрів на добу без податку на додану вартість;

Daily booking coefficient — коефіцієнт, який застосовується до тарифів на послуги із транспортування природного газу для точок входу в газотранспортну систему на міждержавних з’єднаннях на регуляторний період 2020—2024 років під час замовлення потужності на добу наперед на рівні 1,45;

X-RateEUR — офіційний курс гривні до євро, актуальний на дату розрахунку ці-

ни, опублікований на офіційному веб-сайті Національного банку, у гривнях за 1 євро; X-RateUSD — офіційний курс гривні до долара США, актуальний на дату розрахунку ціни, опублікований на офіційному веб-сайті Національного банку, у гривнях за 1 долар США;

податок на додану вартість — 20 відсотків * [(SK VTP+ SK Exit fee) * X-RateEUR*10,6 + UA Entry fee * Daily booking coefficient * X-RateUSD];

1.3. одночасно із підписанням договору купівлі-продажу підписують Договір про договірне списання з поточних рахунків, яким має бути передбачено, що в разі одночасного надходження до банку кількох документів, на підставі яких здійснюється списання грошових коштів, банк списує кошти з рахунка оператора газорозподільної системи в такій черговості:

у першу чергу — списуються грошові кошти для розрахунків щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором (контрактом);

у другу чергу — списуються грошові кошти за розрахунковими документами, що передбачають платежі до бюджету та інші обов’язкові відрахування, передбачені законодавством України, у зв’язку із оплатою праці;

у третю чергу — списуються грошові кошти для виконання грошових зобов’язань оператора газорозподільної системи перед ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» за Договором купівлі-продажу природного газу в розмірі, що має дорівнювати відсотку складової нормативних втрат та виробничо-технологічних витрат у тарифі на розподіл, затвердженому НКРЕКП.

Відсоток списання коштів згідно з абзацом четвертим підпункту 1.3. пункту 1 може бути переглянутий у виключних випадках, зумовлених воєнними діями в областях, де оператор газорозподільних систем провадить ліцензійну діяльність, за заявою оператора газорозподільної системи за погодженням із НКРЕКП;

1.4. здійснюють розрахунок за реалізовані обсяги природного газу в розрахунковому періоді не пізніше ніж через 45 днів після закінчення розрахункового періоду.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 23 лютого 2022 р. № 218-р
Київ

Питання передачі повноважень з управління корпоративними правами держави

- Погодитися з пропозицією Міністерства економіки щодо передачі Державному комітету телебачення і радіомовлення повноважень з управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Українське видавничо-поліграфічне об’єднання» (код згідно з ЄДРПОУ 21661711).
- Фонду державного майна разом з Державним комітетом телебачення і радіомовлення здійснити у місячний строк в установленому порядку заходи, необхідні для оформлення корпоративних прав держави у статутному капіталі акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Українське видавничо-поліграфічне об’єднання».
- Внести зміну у додаток 2 до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2020 р. № 1010 «Про передачу об’єктів державної власності до сфери управління Фонду державного майна», виключивши розділ «Держкомтелерадіо».

Прем’єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 23 лютого 2022 р. № 219-р
Київ

Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 р. № 921

Внести у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 р. № 921 «Про утворення робочої групи з питань реалізації положень Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України, Європейським банком реконструкції та розвитку, Американською торговельною палатою в Україні та Агентством США з міжнародного розвитку щодо створення національного механізму біржової торгівлі на ринках капіталу та організованих товарних ринках» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 72, ст. 4540) зміни, що додаються.

Прем’єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 219-р	
ЗМІНИ, що вносяться у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 р. № 921	

- Позицію «Заступник Міністра економіки, заступник співголів робочої групи» замінити позицією «Перший заступник (заступник) Міністра економіки, заступник співголів робочої групи».
- Після позиції «Заступник Державного секретаря Кабінету Міністрів України» доповнити такою позицією: «Член НКЦПФР (за згодою)».
- Позицію «Заступник Міністра енергетики» замінити позицією «Заступник Міністра енергетики з питань європейської інтеграції».
- Позицію «Державний уповноважений Антимонопольного комітету» замінити позицією «Заступник Голови Антимонопольного комітету — державний уповноважений (державний уповноважений Антимонопольного комітету) (за згодою)».
- Доповнити додаток такими позиціями: «Спеціаліст з управління проектами фінансового сектору Офісу економічного зростання Агентства США з міжнародного розвитку (за згодою)»
Голова Біржового комітету ТОВ «Українська енергетична біржа» (за згодою)».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 23 лютого 2022 р. № 230-р
Київ

Про відпуск матеріальних цінностей з державного резерву

- З метою посилення обороноздатності держави та забезпечення потреб Збройних Сил паливно-мастильними матеріалами Державному агентству резерву відпустити Міністерству оборони з державного резерву матеріальні цінності за переліком згідно з додатком з оплатою їх вартості Міністерством у місячний строк.
- Витрати, пов’язані з вантажно-розвантажувальними роботами, покласти на Міністерство оборони.

Прем’єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

Додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 230-р	
ПЕРЕЛІК матеріальних цінностей державного резерву, що відпускаються Міністерству оборони	

Найменування матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Підлягає відпуску	Ціна за одиницю з урахуванням податку на додану вартість, гривень	Вартість з урахуванням податку на додану вартість, гривень
Олива моторна АЗМОЛІ ГАРАНТ М-4042 BT	тонн	1 700	117 510	199 767 000

ДОКУМЕНТИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
від 23 лютого 2022 р. № 224-р
Київ

Про схвалення Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки

1. Схвалити Стратегію розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки, що додається.
2. Затвердити операційний план реалізації Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки (далі — операційний план).
3. Міністерствам, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади, відповідальним за виконання операційного плану, забезпечити: виконання операційного плану за рахунок та в межах видатків, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством; подання щороку до 15 лютого Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій інформації про стан виконання операційного плану.
4. Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій: внести до 31 грудня 2022 р. Кабінетові Міністрів України проект Положення про Національну комісію з питань кримськотатарської мови та пропозиції щодо її посадового складу; подавати щороку до 1 квітня Кабінетові Міністрів України інформацію про стан виконання операційного плану; кожні три роки з дати схвалення цього розпорядження, а також після деокупації тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя проводити аналіз ефективності виконання операційного плану з метою внесення в установленому порядку Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо його оновлення.
5. Міністерству культури та інформаційної політики, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерству закордонних справ забезпечити всебічне інформування про заходи у рамках Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки, в тому числі громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також міжнародних партнерів України, зокрема у контексті проголошеного Генеральною Асамблеєю ООН на період з 2022 по 2032 рік Міжнародного десятиліття мов корінних народів та на майданчику Постійного форуму ООН з питань корінних народів.

Прем'єр-міністр України Д. ШМИГАЛЬ

СХВАЛЕНО

розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 23 лютого 2022 р. № 224-р

СТРАТЕГІЯ розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки

Аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування
щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

Кримськотатарська мова як мова одного з корінних народів України є невід'ємним елементом ідентичності та етнокультурної цілісності української нації. Обов'язок держави сприяти розвитку мовної самобутності корінних народів визначений Конституцією України.

Згідно з класифікацією ЮНЕСКО (UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger, 2010) кримськотатарська мова належить до мов, що перебувають під серйозною загрозою зникнення (severely endangered languages). При цьому згідно з оцінками фахівців Інституту східнознавства Національної академії наук імені А. Ю. Кримського через негативні тенденції останніх років реальний ступінь загрози зникнення кримськотатарської мови є критичним (critically endangered languages).

Додаткова небезпека для збереження і розвитку кримськотатарської мови виникла внаслідок тимчасової окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, де проживає переважна більшість носіїв зазначеної мови. Фактором небезпеки насамперед є політика Російської Федерації та її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя щодо обмеження свободи застосування кримськотатарської мови, в тому числі стосовно зменшення можливостей для громадян отримувати освіту рідною мовою.

Протягом 2014—2020 років у резолюціях Генеральної Асамблеї ООН та доповідях Генерального Секретаря ООН не раз висловлювалася глибока занепокоєність обмеженнями можливостей збереження самобутності і культури та отримання освіти українською та кримськотатарською мовами. Зокрема, це зазначено у Третій доповіді Генерального Секретаря ООН «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна), тимчасово окупованих Російською Федерацією», оприлюднений 8 жовтня 2020 р. і підготовлений на виконання Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 74/168.

Іншим фактором небезпеки для збереження і розвитку кримськотатарської мови є вимушений виїзд частини носіїв кримськотатарської мови до інших регіонів з подальшим розселенням, що створює ризики зниження мовного потенціалу.

З огляду на зазначене існує об'єктивна потреба у розробленні державної політики щодо відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови з урахуванням актуальних обставин, які значною мірою формуються з урахуванням тимчасової окупації Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Комплекс заходів у рамках Стратегії спрямований на законодавче, інституційне, організаційне, фінансове, інформаційне та інше забезпечення функціонування кримськотатарської мови як мови одного з корінних народів України, на розширення сфер її застосування, заохочення до її вивчення громадян незалежно від етнічної належності, популяризацію серед різних вікових груп, особливо серед молоді, що сприятиме не тільки збереженню і розвитку унікального соціокультурного явища, фактора самоідентичності і самовідтворення корінного народу, але і створенню додаткових умов для відновлення територіальної цілісності і державного суверенітету України у міжнародно визнаних кордонах.

Нормативно-правові акти, які діють у сфері реалізації Стратегії

Стратегію розроблено на виконання Указу Президента України від 26 лютого 2021 р. № 78 «Про окремі заходи, спрямовані на деокупацію та реінтеграцію тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя», розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2021 р. № 296 «Про схвалення Концепції розвитку кримськотатарської мови» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 31, ст. 1814).

Стратегія узгоджується з положеннями таких документів:

Декларації ООН про права корінних народів;

резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 2 грудня 2019 р. № 74/396 «Права корінних народів»;

Закону України «Про корінні народи України»;

Указу Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»;

Указу Президента України від 24 березня 2021 р. № 117 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя»;

постанови Верховної Ради України від 20 березня 2014 р. № 1140-VII «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави»;

постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2021 р. № 993 «Про затвердження алфавіту кримськотатарської мови на основі латинської графіки» (Офіційний вісник України, 2021 р., № 78, ст. 4924).

Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії

Кримськотатарська мова опинилася в стані «розділеної мови» внаслідок збігу геополітичних, демографічних, технологічних та інших факторів, зокрема:

державна сприяє розвитку мовної самобутності корінних народів України, в той час як окупаційною адміністрацією Російської Федерації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя здійснюються репресії щодо кримськотатарської мови;

паралельно застосовуються різні підходи до вивчення та викладання кримськотатарської мови (кириличне та латинське); наявні суттєві відмінності у практиках використання кримськотатарської мови старшими і молодшими поколіннями (Інтернет, соціальні мережі тощо);

застосовуються різні підходи до вивчення та викладання кримськотатарської мови тощо.

Стратегія спрямована на відновлення цілісності освітнього, інформаційного, комунікаційного простору кримськотатарської мови. Ініціативи у рамках Стратегії повинні закріпити за Україною лідерство у сфері розвитку кримськотатарської мови та надати відповідний імпульс.

Згідно з критеріями, які викладені у документі «Життєздатність мов та загрози» («Language Vitality and Endangerment»), ухваленому за результатами міжнародної зустрічі експертів з питань програми ЮНЕСКО щодо захисту мов, що перебувають під загрозою зникнення (Париж, 2003), до головних параметрів оцінювання стану мов належать:

трансляція мови між поколіннями;

абсолютна кількість носіїв мови (реальна кількість);

частка носіїв мови у загальній чисельності населення;

зміни у сферах використання мови;

відповідь на мові сфери та медіа;

доступність матеріалів для мовної освіти та грамотності;

державна та інституційна підтримка мови, мовна політика, офіційний статус та використання мови в державі;

ставлення членів спільноти до власної мови;

тип та якість документування.

Згідно з даними перепису населення України 2001 року, на території України проживало 248,2 тис. кримських татар, 98,8 відсотка з яких на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. 92 відсотки називало кримськотатарську мову рідною. З моменту тимчасової окупації частини території України до інших регіонів України, за оціночними даними Межджлісу кримськотатарського народу, виїхали приблизно 25—30 тис. кримських татар. Найбільші кримськотатарські громади на даний час сконцентровані у м. Києві, Київській, Херсонській, Львівській та Одеській областях.

Тимчасова окупація Автономної Республіки Крим та м. Севастополя не дає можливість отримувати об'єктивні дані щодо демографічної та мовної ситуації на зазначеній території, а відомості Російської Федерації та її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя мають ознаки маніпуляції.

Зокрема, згідно з даними, які у 2014 році оприлюднила окупаційна адміністрація Російської Федерації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, чисельність кримських татар залишилась співставною, проте частку осіб, що визначають кримськотатарську мову як рідну, з метою маніпуляції «знизили» до 74,6 відсотка. Поряд з цим штучно «збільшили» кількість осіб, позначених як «татари» (без прикметника «кримські»), та осіб, які вважають рідною «татарську» мову. У такий спосіб з політичною метою було сфальсифіковано мовну картину.

Згідно з оціночними даними дослідників, кількість носіїв кримськотатарської мови на території України становить 20—25 відсотків кримськотатарського етносу, або 70—80 тис. осіб. Протягом строку реалізації Стратегії кількість носіїв кримськотатарської мови в Україні повинна постійно уточнюватися.

За даними правозахисних організацій та свідченнями громадян з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, незважаючи на номінальне визначення кримськотатарської мови як однієї з «державних», замість розширення сфер застосування мови її використання обмежується.

У резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 23 червня 2021 р. № 2387 «Порушення прав людини щодо кримських татар у Криму» відзначено, що, не дивлячись на надання кримськотатарській мові «офіційного статусу» в Автономній Республіці Крим, кількість дітей, які нею навчаються, не збільшується, оскільки батькам не рекомендується звертатися з відповідними заявами.

Особливістю ситуації також є те, що на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя функціонування кримськотатарської мови, у тому числі навчання у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, забезпечується на основі кириличної графіки відповідно до законодавства Російської Федерації.

Водночас в Україні ухвалено стратегічне рішення про переведення кримськотатарської писемності на латинську графіку, яка

краще відповідає фонетичі та домінує у нових сферах функціонування мови (Інтернет, електронні медіа тощо). Такий підхід підтримує абсолютна більшість кримськотатарських мовознавців, педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, видавців, а також Межджлісу кримськотатарського народу.

Виникає ситуація, коли переважна більшість осіб, які належать до кримськотатарського народу, носіїв мови, а також існуючих на даний час профільних інституцій та професійних кадрів невизначений час користуватимуться кириличною графікою на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, де загальна політична ситуація погіршує становище кримськотатарської мови.

Водночас інша частина представників кримськотатарського народу, що проживає на контрольованих Україною територіях, отримає можливість вивчення та використання кримськотатарської мови у нових сферах на основі латинської графіки. У зв'язку з цим на початковій стадії потребує вирішення питання посилення інституційної спроможності, підготовки та підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, збільшення кількості підручників і навчальних матеріалів з кримськотатарської мови тощо.

Окремим аспектом є порівняно невелика кількість кримських татар на контрольованих Україною територіях та їх розселення. Серед іншого, це заважає формуванню класів з навчанням дітей кримськотатарською мовою у закладах загальної середньої освіти, які на даний час є тільки у с. Новоолексіївка (Херсонська область, Генічеський район), а також не дає змоги сформувати у межах етнічної спільноти самодостатній ринок для споживання освітніх, культурних послуг, розвитку медіа тощо.

З огляду на це, а також внаслідок обмежень, встановлених Російською Федерацією та її окупаційною адміністрацією, на пересування між тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та контрольованими Україною територіями, що блокує комунікацію, особливого значення набуває створення комплексу онлайн-можливостей для вивчення і використання кримськотатарської мови, забезпечення діяльності медіа, а також застосування різних форматів реінтеграції.

Найголовнішими проблемами, які потребують розв'язання, є:

втрата мовних навичок представниками молодших поколінь, використання кримськотатарської мови переважно представниками старших поколінь, які послуговуються нею непомітно і частково;

перетворення значної частини кримськотатарської мовної спільноти на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя на російськомовних монолінгвів;

сприйняття рідної мови частиною кримськотатарської спільноти як перешкоди для інтеграції в підконтрольний Російській Федерації соціум, для отримання освіти та бажаної роботи;

відсутність належної словникової бази та галузевої термінології в багатьох сферах;

відсутність необхідної кількості якісних навчальних посібників, самовчителів, підручників, у тому числі мультимедійних, з кримськотатарської мови на основі стандартів CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), а також енциклопедій, довідникової та іншої навчальної і наукової літератури кримськотатарською мовою;

недостатність наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників для викладання у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, відсутність належних можливостей для підвищення їх кваліфікації;

брак можливостей для вивчення кримськотатарської мови представниками інших етносів української нації;

відсутність в українському суспільстві розуміння переваг володіння кримськотатарською мовою як питомою тюркською, що відкриває значні можливості для комунікації з рядом країн — партнерів України;

недостатня інтеграція кримськотатарської мови до цифрових платформ, веб-ресурсів, соціальних медіа, програмного забезпечення та інших сучасних технологічних рішень;

фактична відсутність кримськотатарської мови у сферах державного управління та місцевого самоврядування;

відсутність українських програм розвитку мови для представників кримськотатарської діаспори.

Крім особливої уваги до відродження кримськотатарської мови, зазначене вимагає враховувати важливість посилення ролі української як мови міжетнічного спілкування, забезпечення відповідного рівня володіння нею кримськотатарською молоддю, достатнього для продовження освіти у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, успішної професійної діяльності і повноцінної реалізації громадянських прав і обов'язків.

Система моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії

У рамках реалізації цієї Стратегії запроваджуються моніторинг досягнення цілей та ефективності заходів шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з їх прогнозними значеннями, який здійснюється Мінреінтеграції на постійній основі шляхом узагальнення інформації про хід імплементації Стратегії і аналізу ступеня досягнення визначених цільових індикаторів у звітному періоді. Результати моніторингу враховуватимуться під час актуалізації дій щодо виконання визначених Стратегією заходів і відповідних завдань.

Оцінка досягнення цілей цієї Стратегії проводиться за результатами виконання завдань кожного року її реалізації Мінреінтеграції через один квартал після завершення відповідного року.

Узагальнена оцінка результативності цієї Стратегії проводиться протягом року після завершення строку її дії та подається Кабінетові Міністрів України.

Показники моніторингу Стратегії та досягнення її цілей наведені у таблицях індикаторів.

Оцінювання ефективності передбачається здійснювати із застосуванням комплексу критеріїв, викладених, зокрема, у документі ЮНЕСКО «Language Vitality and Endangerment», ухваленому за результатами міжнародної зустрічі експертів з питань програми ЮНЕСКО щодо захисту мов, що перебувають під загрозою зникнення (Париж, 2003).

Стратегічні цілі, операційні заходи та завдання

Мета Стратегії — створення нормативно-правових, інституційних, організаційних та інших умов відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови, розширення сфери її застосування, реалізації мовних прав носіїв кримськотатарської мови, підвищення престижу мови корінного народу як засобу комунікації, сприяння деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після її повернення в єдиний конституційний простір України.

Стратегічна ціль 1 — володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до кримськотатарського етносу

Операційна ціль 1.1 — створення розвивального мовного середовища для осіб, які належать до кримськотатарського етносу, з метою вільного вивчення та володіння кримськотатарською мовою

Завдання:

стимулювання вивчення та спілкування з дітьми кримськотатарською мовою у родинах (батьків, баби, діда, інших законних представників дитини);

забезпечення розвитку мережі закладів освіти (груп) з навчанням кримськотатарською мовою поряд з державною чи її вивченням;

підтримка створення та поширення телерадіоконтенту, веб-ресурсів та продуктів у соціальних медіа кримськотатарською мовою, орієнтованих на дітей;

створення відповідних освітньо-виховних, культурно-мистецьких та інших розважальних продуктів кримськотатарською мовою, в тому числі з використанням сучасних технологій, доповненої та віртуальної реальності;

забезпеченняпереведенняосвітньогопроцесунавикористанняалфавітукримськотатарськоюмовоюнаосновілатинськоїграфікидо 1 вересня 2025 р.;

забезпечення закладів загальної середньої освіти підручниками, навчальними посібниками, словниками, довідниками, хрестоматіями, методичними та іншими навчальними матеріалами;

підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників для покращення якості викладання предметів та дисциплін в усіх закладах освіти, організація відповідного методичного супроводу;

забезпечення можливості вивчення кримськотатарської мови дистанційно, зокрема через онлайн-платформи, мобільні додатки, продукти доповненої та віртуальної реальності, інші форми дистанційного навчання;

створення та розміщення у вільному доступі онлайн-версій навчальних курсів за програмою закладів освіти, електронних підручників, у тому числі мультимедійних, на основі стандартів CEFR та методології «кримськотатарська як іноземна мова» (CTFL), словників, художньої та наукової літератури, інших навчальних та методичних матеріалів;

здійснення, зокрема через підтримку громадянського суспільства, моніторингу забезпечення права на освіту кримськотатарською мовою на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя;

залучення дітей та молоді з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя до програм вивчення кримськотатарської мови на контрольованих Україною територіях;

сприяння забезпеченню права на освіту кримськотатарською мовою засобами політико-дипломатичного впливу, у тому числі через залучення потенціалу міжнародних організацій, міжнародних партнерів, а також через введення українських та міжнародних персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) щодо осіб, які зазначені права порушують;

захист мовних прав осіб, які мають кримськотатарське етнічне походження, у країнах їх проживання, зокрема права на навчання кримськотатарською мовою та її вивчення в закладах освіти цих країн;

інформування та використання потенціалу кримськотатарської діаспори про можливості вивчення кримськотатарської мови, у тому числі дистанційно;

задоволення національно-культурних і мовних потреб кримських татар, які проживають за межами України.

Стратегічна ціль 2 — інституціоналізація розвитку та підвищення престижу кримськотатарської мови

Операційна ціль 2.1 — володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до інших етносів української нації

Завдання:

популяризація кримськотатарської мови як питомої тюркської, зокрема промоція переваг володіння та можливостей використання для культурно-освітніх, ділових, інших цілей у процесі взаємодії з тюркськими країнами (Турецькою Республікою, Азербайджанською Республікою, Республікою Казахстан тощо);

створення можливостей для опанування бажаними кримськотатарською мовою від початкового до академічного рівня включно, зокрема запровадження курсу кримськотатарської мови як факультативного у закладах освіти;

підтримка наукових, освітніх, мистецьких та інших проєктів, спрямованих на популяризацію кримськотатарської мови серед різних вікових груп, насамперед молоді;

нейтралізація загроз, які виникають внаслідок інформаційно —психологічної війни, зневажливого ставлення до кримськотатарської мови.

Операційна ціль 2.2 — візуалізація кримськотатарської мови у суспільному просторі

Завдання:

встановлення Дня кримськотатарської мови і літератури;

започаткування державної відзнаки за особливий внесок у забезпечення розвитку кримськотатарської мови;

створення і щорічне видання календарів пам'ятних дат кримськотатарської історії та культури кримськотатарською та державною мовами;

підготовка та видання багатотомної академічної історико-лінгвістичної серії пам'яток кримськотатарської писемності та літератури;

заохочення використання кримськотатарської мови для позначення топонімів, які мають тюркське походження або історичні кримськотатарські назви.

Операційна ціль 2.3 — забезпечення розвитку кримськотатарської мови на інституційному рівні

Завдання:

запровадження регулярного дослідження ставлення українського суспільства до кримськотатарської проблематики та підготовка на його основі рекомендацій щодо вдосконалення державної політики;

встановлення чисельності, локалізації та визначення структури представників кримськотатарських громад на контрольованих Україною територіях для визначення освітніх та інших потреб, пов'язаних з функціонуванням кримськотатарської мови;

розроблення та подання в установленому порядку Кабінетові Міністрів України проєкту нормативно-правового акта щодо створення Національної комісії з питань кримськотатарської мови як консультативного органу при Кабінеті Міністрів України для забезпечення міжвідомчої координації, узгодження дій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань, пов'язаних з реалізацією Стратегії;

посилення інституційної спроможності профільних науково-дослідних установ та підрозділів закладів вищої освіти з перспективою створення Інституту мови, культури та історії кримськотатарського народу як постійно діючого науково-дослідного та освітньо-методичного центру вивчення і розвитку кримськотатарської мови;

напрацювання і затвердження стандартів кримськотатарської термінології в різних сферах суспільного життя; розроблення граматик та правопису;

оновлення та укладення словників з кримськотатарської мови, зокрема перекладних;

забезпечення цільового стимулювання у вигляді стипендій, грантів, поглиблених курсів, участі у програмах обмінів, інших

ДОКУМЕНТИ

форм підтримки для заохочення талановитих учнів і студентів, залучення фахівців з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та підготовки наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників високого рівня у закладах вищої освіти, наукових та науково-дослідних установах;
запровадження всеукраїнського учнівського конкурсу з історії та культури Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та учнівських і студентських олімпіад з кримськотатарської мови та літератури;
інтеграція фахових інституцій до міжнародної мережі, яка опікується проблематикою мов, що перебувають під загрозою зникнення, забезпечення участі українських фахівців у міжнародних проєктах, наукових форумах, інших форматах міжнародної співпраці, вивчення та адаптація міжнародного досвіду відновлення, збереження та розвитку таких мов.
Стратегічна ціль 3 — формування цілісного культурно-інформаційного простору кримськотатарської мови
Операційна ціль 3.1 — всебічний розвиток медіа кримськотатарською мовою
Завдання:
забезпечення підтримки засобів масової інформації представницького органу кримськотатарського народу, які здійснюють мовлення кримськотатарською мовою;
сприяння іншим засобам масової інформації, які здійснюють мовлення кримськотатарською мовою;
підтримка виробництва та поширення контенту кримськотатарською мовою.
Операційна ціль 3.2 — висока динаміка культурно-мистецького процесу з використанням кримськотатарської мови
Завдання:
впровадження підтримки культурно-просвітніх ініціатив;
створення та дублювання кримськотатарською мовою ігрових, анімаційних та документальних фільмів, соціальної реклами тощо;
підтримка створення оригінальних творів та перекладів літератури різних жанрів, літературних конкурсів кримськотатарською мовою.
Операційна ціль 3.3 — розширення сфери функціонування кримськотатарської мови
Завдання:
збільшення присутності кримськотатарської мови на міжнародних технологічних, освітніх і комунікаційних платформах (Google Translate, Duolingo, Вікіпедія тощо);
створення за результатами реалізації Стратегії можливостей для отримання професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти кримськотатарською мовою з урахуванням світового досвіду;
запровадження версії офіційних веб-сайтів органів державної влади, державних установ та організацій, які у межах своїх повноважень опікуються проблематикою тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, кримськотатарською мовою.

Етапи та план реалізації
Стратегія розрахована на 2022—2032 роки і реалізується у межах Міжнародного десятиліття мов корінних народів, визначеного резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 2 грудня 2019 р. № 74/396.
Актуалізація операційного плану реалізації Стратегії здійснюється кожні три роки.
Процес реалізації Стратегії передбачає наявність двох змістовних етапів:
перший — завдання у рамках Стратегії виконуються на територіїх, де органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі, з активним використанням інструментів дистанційної взаємодії з аудиторією на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя до моменту її деокупації, а також з кримськотатарською діаспорою в інших країнах;
другий — після деокупації тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя в період до 2032 року реалізація Стратегії здійснюватиметься після корекції операційного плану для відповідного масштабування завдань на всю територію України у межах її міжнародно визнаного державного кордону для максимально швидкого подолання негативних наслідків тимчасової окупації, збереження активної взаємодії з кримськотатарською діаспорою.

Індикатори та очікувані результати
Реалізація Стратегії дасть змогу у стратегічній перспективі виключити кримськотатарську мову з переліку мов, що перебувають під критичною загрозою зникнення згідно з класифікацією ЮНЕСКО, поступово підвищуючи рівень безпеки мови і послідовно наближаючись до рівня «безпечний» (safe).
У результаті реалізації Стратегії очікується підвищення стану захищеності кримськотатарської мови з рівня «критична загроза» до рівня «небезпечний», зокрема через оцінювання за такими індикаторами:

Операційна ціль	Індикатор	Базовий на 2023 рік	Проміжний до 2027 року	Цільовий до 2032 року
1. Володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до кримськотатарського етносу	частка осіб, які належать до кримськотатарського етносу та вільно володіють кримськотатарською мовою	< 15 відсотків	35 відсотків	85 відсотків
2. Володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до інших етносів української нації	Інституціоналізація та підвищення престижу кримськотатарської мови частка населення України (крім кримських татар), яка залучена до заходів з вивчення кримськотатарської мови та користується нею виконання завдань і заходів з візуалізації	< 0,00001 відсотка	0,1 відсотка	2—5 відсотків
3. Візуалізація кримськотатарської мови у суспільному просторі	виконання завдань і заходів з розвитку		50 відсотків	100 відсотків
4. Забезпечення розвитку кримськотатарської мови на інституційному рівні	Формування цілісного культурно-інформаційного простору кримськотатарської мови		50 відсотків	100 відсотків
5. Забезпечення всебічного розвитку медіа кримськотатарською мовою	динаміка аудиторії медіа	медіа функціонують, об'єктивні дані щодо аудиторії на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя відсутні	медіа охоплюють 50 відсотків етнічного населення	медіа користуються високим попитом всього етносу та інших осіб, які вивчають кримськотатарську мову
6. Висока динаміка культурно-мистецького процесу з використанням кримськотатарської мови	знання та використання кримськотатарської мови у творчому середовищі	окремі учасники процесу підтримують розвиток кримськотатарської мови, інші байдужі або навіть можуть підтримувати втрату кримськотатарської мови	більшість членів спільноти підтримують розвиток кримськотатарської мови	усі члени спільноти підтримують розвиток кримськотатарської мови
7. Розширення сфери функціонування кримськотатарської мови	використання кримськотатарської мови у нових сферах	кримськотатарська мова діє лише у кількох нових сферах	кримськотатарська мова діє у багатьох нових сферах	кримськотатарська мова діє у більшості нових сфер

*Оцінка індикативних показників буде проводитися шляхом аналізу даних соціологічних досліджень, даних Всеукраїнського перепису населення та інших матеріалів стосовно мовних компетенцій населення України.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:
використання кримськотатарської мови не менш як 80-ма відсотками кримськотатарського етносу на території України у межах міжнародно визнаного державного кордону України;
використання кримськотатарської мови усіма дітьми кримськотатарського етносу у побуті та переважною більшістю дітей кримськотатарського етносу в інших сферах функціонування мови;
використання кримськотатарської мови у більшості нових сфер (Інтернет, сучасні медіа тощо);
створення та у разі потреби оновлення повного комплексу підручників, словників, проведення наукових досліджень тощо;
провадження стабільної діяльності засобів масової інформації кримськотатарською мовою;
забезпечення високого престижу та широкого використання кримськотатарської мови, в тому числі представниками різних етносів української нації, через усвідомлення її як питомої тюркської і частини спільної культурної спадщини України;
створення умов для задоволення національно-культурних, освітніх, інформаційних і мовних потреб кримських татар, які проживають за межами України.

Організаційне та фінансове забезпечення реалізації Стратегії
Фінансове забезпечення операційного плану реалізації Стратегії здійснюється в установленому порядку за рахунок коштів державного та відповідних місцевих бюджетів у межах бюджетних призначень, затверджених на відповідний бюджетний період, коштів, які будуть стягнуті з Російської Федерації, на яку покладається відповідальність за матеріальну чи нематеріальну шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, відповідно до принципів та норм міжнародного права, а також коштів міжнародних партнерів, приватного та громадського сектору, інших не заборонених законодавством джерел.

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 23 лютого 2022 р. № 224-р

ОПЕРАЦІЙНИЙ ПЛАН реалізації Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки			
Найменування завдання	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Очікуваний результат
Володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до кримськотатарського етносу			
Створення розвивального мовного середовища для осіб, які належать до кримськотатарського етносу, з метою вільного вивчення та володіння кримськотатарською мовою			
1. Здійснення організаційних, інформаційних та мотиваційних заходів щодо заохочення вивчення та спілкування кримськотатарською мовою у родинах, зокрема проведення інформаційно-комунікаційних кампаній, конкурсів, забезпечення доступу до навчально-методичних матеріалів, організація тренінгів для батьків (старших членів родини)	МКІП Мінреінтеграції ДЕСС Меджліс кримськотатарського народу (за згодою)	постійно	діти зростають у середовищі рідної мови і використовують її в усіх сферах
2. Розроблення та подання в установленому порядку Кабінетові Міністрів України проєктів нормативно-правових актів щодо забезпечення інституційної підтримки дитячих телеканалів, які здійснюють мовлення кримськотатарською мовою	Мінреінтеграції МКІП	грудень 2022 р.	Кабінетові Міністрів України подано нормативно-правові акти щодо забезпечення інституційної підтримки дитячих телеканалів, які здійснюють мовлення кримськотатарською мовою

3.	Закупівля, виготовлення та поширення виробництва контенту кримськотатарською мовою, орієнтованого на дітей	Мінреінтеграції МКІП Держкіно	постійно	аудиторія медіа має постійний доступ до якісного та різноманітного контенту кримськотатарською мовою
4.	Створення та популяризація орієнтованих на дітей періодичних видань, веб-ресурсів, мобільних додатків та продуктів у соціальних медіа кримськотатарською мовою	МКІП Мінреінтеграції МОН ДЕСС	—»—	діти мають доступ до широкого спектра якісних продуктів, які заохочують до вивчення та розширюють сфери використання кримськотатарської мови
5.	Сприяння створенню та поширенню освітньо-виховних, культурно-мистецьких та інших розважальних продуктів кримськотатарською мовою для дітей, проведення тематичних заходів	МКІП Держмистецтв МОН ДЕСС Український культурний фонд (за згодою) Український інститут книги (за згодою)	—»—	створено можливість залучення дітей до мовного середовища за рахунок цікавих та різноманітних заходів
6.	Забезпечення функціонування та розвитку відповідно до потреб мережі закладів освіти (груп) з навчанням кримськотатарською мовою поряд з державною чи її вивченням	місцеві органи виконавчої влади органи місцевого самоврядування (за згодою) МОН ДЕСС	—»—	заклади освіти забезпечують належний рівень підготовки кримськотатарською мовою
7.	Забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, зокрема для впровадження алфавіту кримськотатарської мови на основі латинської графіки в освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти	МОН Національна академія наук (за згодою) місцеві органи виконавчої влади органи місцевого самоврядування (за згодою)	вересень 2025 р.	сформовано та підтримується високий кадровий потенціал системи освіти, наявна достатня кількість фахівців для розв'язання завдань у рамках Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022—2032 роки (далі — Стратегія)
8.	Створення та забезпечення закладів загальної середньої освіти підручниками, а також сприяння забезпеченню навчальними посібниками, словниками, довідниками, хрестоматіями, методичними та іншими навчальними матеріалами з метою створення можливості отримання загальної середньої освіти кримськотатарською мовою чи її вивчення з використанням алфавіту кримськотатарської мови на основі латинської графіки	МОН Національна академія наук (за згодою)	постійно	заклади загальної середньої освіти забезпечені відповідними навчальними матеріалами високої якості та у необхідній кількості
9.	Забезпечення створення та поширення інформаційних матеріалів, відеороликів, фільмів для популяризації алфавіту кримськотатарської мови на основі латинської графіки	Мінреінтеграції МКІП ДЕСС	постійно	цільові аудиторії обізнані з алфавітом кримськотатарської мови на основі латинської графіки і активно його використовують
10.	Проведення наукових та науково-практичних конференцій, присвячених актуальним питанням кримськотатарської мови, культури та історії кримськотатарського народу, зокрема забезпечення організації та проведення щорічної міжнародної наукової конференції на постійній основі	Національна академія наук (за згодою) МОН ДЕСС Меджліс кримськотатарського народу (за згодою)	—»—	впровадження алфавіту кримськотатарської мови на основі латинської графіки здійснюється з урахуванням найкращих практик, які постійно вдосконалюються. Фахівці з такими практиками ознайомлені та постійно їх застосовують
11.	Створення та забезпечення роботи онлайн-платформи, яка виконує функцію міжнародного освітнього центру та відкритої бібліотеки навчально-освітніх матеріалів з кримськотатарської мови для вивчення такої мови онлайн, розміщення у вільному доступі підручників, зокрема мультимедійних на основі стандартів CEFR для рівнів A1-C4, а також на основі методології «кримськотатарська як іноземна мова» (CTFL), навчальних посібників, відеоуроків, словників, інших матеріалів, створених у рамках реалізації Стратегії	Мінреінтеграції Мінцифри МОН Національна академія наук (за згодою) Український інститут (за згодою)	вересень 2024 р.	функціонує онлайн-платформа, яка забезпечує вільний доступ до широкого спектра освітніх можливостей і є головним центром просування кримськотатарської мови в онлайн-просторі
12.	Здійснення моніторингу забезпечення права на освіту кримськотатарською мовою на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також у місцях проживання кримськотатарської діаспори за кордоном	Мінреінтеграції МЗС ДЕСС Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим (за згодою) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (за згодою)	постійно	наявні актуальні та достовірні дані щодо забезпечення права на освіту кримськотатарською мовою
13.	Сприяння створенню, поширенню та підтримці навчальних продуктів, посібників та методик вивчення кримськотатарської мови з використанням віртуальної та доповненої реальності для осіб, що проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, на контрольованих Україною територіях	Мінреінтеграції МОН МКІП ДЕСС	—»—	діти та молодь з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також контрольованих Україною територій заохочені вивчати кримськотатарську мову з використанням сучасних технологій
14.	Забезпечення реагування на національному та міжнародному рівні на факти порушення права на освіту кримськотатарською мовою, зокрема шляхом введення спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) проти фізичних та юридичних осіб, вжиття інших заходів відповідно до законодавства	МЗС МВС Мінреінтеграції СБУ (за згодою) Офіс Генерального прокурора (за згодою)	постійно	Україна оперативного реагує на факти порушення права на освіту кримськотатарською мовою на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, забезпечено відповідний міжнародний розголос
15.	Підтримка на конкурсній основі неурядових організацій та ініціатив, діяльність яких спрямована на розвиток кримськотатарської мови	МКІП Український інститут книги (за згодою) МОН ДЕСС	—»—	ефективно діють державні програми підтримки неурядових організацій та ініціатив у сфері розвитку кримськотатарської мови
16.	Інформування та використання потенціалу кримськотатарської діаспори про можливості вивчення кримськотатарської мови, створені у рамках реалізації Стратегії, залучення представників діаспори до заходів у рамках Стратегії	МЗС Мінреінтеграції Український інститут (за згодою) Меджліс кримськотатарського народу (за згодою)	—»—	кримськотатарські діаспори забезпечені повною та актуальною інформацією про можливості вивчати кримськотатарську мову
17.	Сприяння захисту мовних прав осіб, які мають кримськотатарське етнічне походження, у країнах їх проживання	МЗС	—»—	у діалозі з країнами-партнерами України ефективно розв'язує завдання забезпечення мовних прав кримських татар
18.	Сприяння задоволенню національно-культурних і мовних потреб кримських татар, які проживають за межами України	МЗС	постійно	у діалозі з країнами-партнерами України ефективно розв'язує завдання задоволення культурних і мовних потреб кримських татар
Інституціоналізація розвитку та підвищення престижу кримськотатарської мови				
Володіння та використання кримськотатарської мови особами, які належать до інших етносів української нації				
19.	Забезпечення проведення інформаційно-комунікаційних кампаній щодо популяризації кримськотатарської мови як питомої тюркської, зокрема промоція переваг володіння та можливостей використання для культурно-освітніх, ділових, інших цілей у процесі взаємодії з тюркськими країнами	Мінреінтеграції МКІП МЗС ДЕСС	—»—	громадяни України усвідомлюють можливості кримськотатарської мови як питомої тюркської, володіння нею сприймається як конкурентна перевага і фактор престижу
20.	Підтримка програм мовних обмінів з тюркськими країнами з метою вивчення та популяризації кримськотатарської мови, підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників	МЗС МОН Національна академія наук (за згодою)	—»—	налагоджено активний мовний обмін з Турецькою Республікою, Республікою Казахстан, Азербайджанською Республікою та іншими тюркськими країнами
21.	Запровадження курсу кримськотатарської мови як факультативного у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти (відповідно до потреб)	МОН	вересень 2025 р.	створено реальні можливості (кадрові, організаційні, матеріально-технічні тощо) для запровадження факультативів там, де сформовано відповідний запит

АКТУАЛЬНО

Радник керівника Офісу Президента України
Михайло Подоляк:

«Нас цікавить тільки активний захист і союзники, які готові стояти поруч під час війни»

Фото з сайту president.gov.ua

Ми хочемо завершити цю війну, побудувавши новий альянс, який буде достатньо сильний, щоб зупинити Росію, якщо вона захоче знову на когось напасти. Росія, якщо вона хоче миру, повинна це прийняти, каже в інтерв'ю радник керівника Офісу Президента України Михайло ПОДОЛЯК, який бере участь у переговорах з Росією. Однією із ключових залишається проблема, як вирішити територіальні питання окупованих Криму та Донбасу.

— **Кілька днів тому ви повідомляли, що найближчим часом може бути підписаний договір між Україною та Росією. Чи є реальні шанси на припинення вогню?**

— Негайне припинення вогню та негайне виведення російських військ з територій України є одним із ключових аспектів мирної угоди. Інакше ніяк. Проте переговори — це масштабний процес, у якому беруть участь не лише Росія та Україна. Беруть опосередковану участь також і наші партнери, в тому числі Польща. Бо ми ж не просто маємо підписати договір. Ми хочемо розробити конкретний механізм, який гарантуватиме нашу безпеку в майбутньому.

Поки що і російська, і українська делегації стоять на своїх позиціях. Узгодження спірних моментів може зайняти від кількох днів до півтора тижня. За цей час ми повинні наблизитися до складання мирної угоди. Враховуючи перш за все інтереси України, яка зазнала величезної руйнації з боку РФ.

— **Чи підписання угоди завершить війну, яка триває в Україні вже вісім років?**

— Підписання мирного договору може лише завершити гостру фазу конфлікту і дозволити нам перейти до оплакування всіх загиблих і відбудови країни. Але я сумніваюся, що війна для українців на цьому закінчиться. Не після всього, що ми пережили. Зрозуміло також, що в Росії нема жодних шансів довести будь-де, що крім неї є ще хтось винний у цій масштабній катастрофі.

— **Як ви уявляєте виведення російських військ з України?**

— У Росії не залишиться іншого вибору, окрім як почати негайний відступ своїх збройних сил. Після підписання угоди Віденська конвенція набуде чинності для обох сторін. Вона чітко говорить, що мирний договір може бути анульований, якщо воюючі держави не виведуть свої війська з території противника. Тож будь-які спроби затримати російських солдатів на українських землях будуть юридично безпідставні.

— **Яка сила змусить Росію поважати міжнародне право, якщо, бомбардуючи лікарні та школи, вона вже порушила більшість чинних конвенцій?**

— Щоб убезпечитися від подібних ситуацій, хочемо детально прописати в угоді конкретний план виходу російських військ. Юридично це вивірити. І отримати підтримку наших партнерів. Крім того, саме іноземні держави гарантуватимуть виконання умов та безпеку України в майбутньому. Це буде документ, який детально

описує порядок дій у разі повторної агресії з боку Росії.

Це інноваційна формула, автором якої є Президент Володимир Зеленський і яка може стати базою для створення абсолютно нової системи безпеки в Європі.

— **Україна готова відмовитися від зусиль щодо вступу в НАТО, але чи хоче вона створити власний альянс?**

— Питання в іншому. Для нас важливий не статус, а союзники, які дійсно готові битися поруч із нами. Вторгнення в Україну показало, що вся архітектура європейської безпеки повинна бути переглянута. Ми знаємо, що Путін можна зупинити лише силою. НАТО не має такої сили. На нашу думку, це структура, діяльність якої в основному полягає в організації самітів, на яких генерали показують, що вони круті.

Правда полягає в тому, що найбільший військовий союз в історії людства не справляє враження на кремль. Усі ці розмови про наближення НАТО до російських кордонів є пропагандою на внутрішній ринок, щоб усправедливити вторгнення в Україну та інші країни.

Тому ми хочемо завершити цю війну з новою коаліцією, настільки сильною, що вона зупинить Росію, якщо знову захоче на когось напасти.

— **Як має виглядати ця коаліція?**

— Це буде не такий документ, як Будапештський меморандум, а конкретна угода, що відповідає всім нормам міжнародного права. Крок за кроком будуть описані механізми, які втіляться в життя, якщо знову дійде до нападу на Україну. Ми хочемо переконатися, що ми знову не залишимося одні на полі битви. Країни, які будуть гарантами, візьмуть на себе певні зобов'язання.

У майбутньому цей документ може бути розбудований, і на його основі буде створено абсолютно новий альянс, який забезпечить безпеку всієї Європи.

— **Які країни вже долучилися до цієї декларації безпеки?**

— Я не можу цього сказати, бо переговори продовжуються. Коли вони закінчатся, Президент Зеленський представить всю концепцію.

— **Чи про це Зеленський говорив з прем'єр-міністрами Польщі, Словенії та Чехії під час візиту до Києва?**

— Це була одна з ключових тем зустрічі. Керівники цих країн добре усвідомлюють ризики, пов'язані з Росією.

Для нас дуже важливо, щоб Польща приєдналася до нового союзу. Польща сьогодні — один із найкращих друзів України. Ми безмежно вдячні за надану допомогу та вважаємо, що Польща та Україна повинні разом брати участь у всіх переговорах щодо безпеки в Європі.

— **На початку вторгнення кремль домагався повної капітуляції Києва. Тепер відмовиться від усього і, крім того, погодиться на створення нового альянсу?**

— Росія повномасштабно вторглася в Україну, щоб поставити ультиматум. Із таким ставленням

прийшла на перші переговори. Вони повністю усвідомлюють труднощі, в яких опинилися. Весь світ побачив, що друга за потужністю армія змушена просити допомоги у Китаю, Білорусі, Казахстану та Киргизстану, бо нашкоджувалася на опір України, яка, до речі, ніколи не була мілітарною державою.

Цей міф про могутність Росії та повагу, на яку вона заслуговує, ретельно культивованій на Заході, ційно зруйнувався.

Очевидно, що в цій ситуації ми не погоджуємося на жадібні компроміси, які б будь-яким чином зашкодили нашим інтересам. Українське суспільство таке рішення не влаштовує. Люди гинуть на полях битви, а ми будемо слухати претензії РФ?

— **Вона має вагомні аргументи у вигляді балістичних ракет і протиповітряної оборони.**

— А Україна налаштована боротися до кінця своїх сил. Наразі на багатьох напрямках саме українська армія перейшла в контрнаступ.

— **Як виглядає переговорний процес?**

— Раніше ми працювали у формі очних зустрічей, але дорога займає дуже багато часу через бої, що тривають. Тому зараз ми працюємо дистанційно, спілкуємося через захищені закриті канали.

Крім головних переговорників, є багато підгруп, які спільно працюють над вирішенням конкретних завдань. Це питання гуманітарні, економічні та юридичні. Нам дуже важливо, щоб підписана угода не суперечила міжнародним договорам чи Конституції України і Росії.

— **Російська дипломатія славиться своєю грубістю. Як поведуться росіяни під час переговорів?**

— Можу сказати, що останнім часом російська делегація різко пом'якшилась. Тепер вони об'єктивніше судять про навколишній світ і поведуться дуже правильно. Немає ні хамства, ні грубості, притаманних російській владі. Звісно, їхній світогляд спотворений власною пропагандою.

— **Ви хочете сказати, що вони вірять у пропаганду?**

— Так, і це найбільша проблема. 70-80 відсотків росіян, в тому числі ті, що беруть участь у переговорному процесі, вірять в пропагандистські міфи.

— **Які міфи?**

— Всі міфи, які вже вісім років російське телебачення вбиває в голови людей. Про нацистів у Києві, вбивства мирного населення на Донбасі, про «воєнні» наркотики, які нібито беруть українські військові, та решту просто неймовірних історій.

Вони були впевнені, що коли ввійдуть в Україну, за три дні всі впадуть на коліна. Очікували, що східна Україна зустріне їх квітами, а потім вони підуть на Київ, щоб убити все керівництво країни. Замість того вони побачили, що означає ненависть, і це ненависть у чистому вигляді. Тепер вони розуміють, що не розуміли Україну. Ми намагаємося пояснити їм, наскільки сильний наш менталітет. Ми не Росія. Ми будемо вести діалог з нашим суспільством. Ми можемо об-

говорити питання, про які вже давно мали говорити, але ми не погодимося на жоден ультиматум.

— **Серед цих питань є визнання Криму російським, а Донецької та Луганської псевдореспублік — незалежними?**

— Я не можу вдаватися в деталі, бо це може вплинути на переговорний процес. Можу лише сказати, що спочатку Росія прийшла з багатьма бажаннями, більшість з яких вже не розглядаються. Є набагато краще розуміння всіх вогневих точок.

Щодо окупованих територій позиція України залишається незмінною: кордони країни змінити неможливо. Однак я вважаю, що ми повинні бути тверезими у своїх судженнях. Де-юре Крим, Донецьк і Луганськ залишаються частиною України, але ми де-факто не контролюємо їх, там працює російська адміністрація.

Одним із ключових залишається питання, як керувати цими територіями. Проблема в тому, що Російська Федерація ввійшла до нас із війною, а не завела розмову.

— **Чи розглядається можливість повернення Донецька та Луганська під контроль України? Росія вже давно пропонує такий сценарій.**

— Тривають переговори. Ми шукаємо юридичну формулу. Коли вона буде знайдена, президенти України та Росії продовжать переговори на спеціальній зустрічі.

— **Де і коли може відбутися зустріч Зеленського з Путіним?**

— Щойно ми закінчимо роботу над умовою, приступимо до організації зустрічі. Це буде тема наступних тижнів. Але локація для нас не має значення. Можливі всі, окрім Росії.

— **Як ви собі уявляєте таку зустріч? Чи Зеленський зможе потиснути руку Путіну?**

— На цьому етапі ми не розглядаємо таких деталей. Після закінчення роботи над фундаментом угоди будемо думати, якою буде відповідна модель поведінки під час зустрічі президентів. Потиск руки — це наша найменша проблема.

— **Деякі експерти вважають, що особиста зустріч Зеленського та Путіна може бути некорисною. Підкреслюють, що російський президент є токсичним ізгоєм на міжнародній арені, але після прямих переговорів із Зеленським ситуація знову повернеться до норми. Санкції будуть зняті, а історія зробить коло.**

— Я розумію, що для того, хто живе в безпечному місці, де бомби не падають на місцеві квартали, не гинуть жінки і діти, легко ставити таке питання. А що ми маємо робити? Можемо не поговорити з Путіним і дозволити йому знищити Київ. Можемо забути, що в Маріуполі 200 тис. людей перебувають в блокаді і гинуть у підвалах без їжі та води? Як ще можна закінчити війну, не розмовляючи з Росією?

— **Ви вважаєте, що підпис угоди в майбутньому стримає Путіна перед агресією?**

— Звичайно, ні. Росія була і буде агресором. Експансія — їхня єдина ідеологія, і, звичайно, вони

не збираються від неї відмовлятися. Ми впевнені, що Путін продовжить свою великодержавну політику.

Ми могли б зупинити Росію, але ніхто не хоче допомагати Україні в цій війні. Дедалі частіше на Заході зустрічаються розмови типу: «Не все таке чорно-біле. Може, нам все ж зняти якісь санкції?»

А тим часом Росія послідовно бомбить наші міста. Чернігів, Харків, Суми та багато інших міст просто перестали існувати. Скільки ще має померти українців? Якщо комусь не подобається, будь ласка, станьте поруч з нами і воюйте — запрошуємо армії Польщі, Франції та США. Або закрийте небо над Україною. Тоді ми не будемо вести переговори з Путіним, тільки воювати.

— **Ви не боїтеся, що переговори з Путіним можуть змінити імідж Зеленського?**

— Зеленський об'єднав навколо себе націю. Він зробив те, чого не зміг зробити жоден президент в історії України. Люди вірять, що він робить усе в їхніх інтересах.

— **Чи Зеленський змінився після початку війни?**

— Він завжди був дуже сильною людиною і хорошим менеджером. Ці особливості зараз помітили всі. Це професіонал, який готовий взяти на себе відповідальність за всю країну. Він не ховається, він весь час у Києві на своєму посту. Він дуже активно займається моделюванням військових питань. Українцям це дуже подобається.

Мені цікаво, як виглядала б ситуація сьогодні, якби в європейській еліті були такі лідери, як Володимир Зеленський. Можливо, сьогодні Росія мала б зовсім інший статус.

— **Як ви бачите відносини між Україною та Росією після підписання мирної угоди?**

— Я взагалі не бачу. Немає повернення до минулого і розмов про «братні народи». Мости були підірвані. Ми створимо міцний кордон і будемо ставитися до Росії так само холодно, як того заслуговує країна, яка вторглася в наш дім, щоб убити нас.

— **У цьому разі відносини з Білоруссю також охолоджуються?**

— Це складніша історія. Це зовсім інша країна, ніж Росія. Ми не бачимо жодної агресії чи експансіоністських зусиль з боку Білорусі.

— **Однак саме з території Білорусі запускають ракети, які бомбардують, зокрема, кийівські багатоквартирні будинки.**

— Білорусь зробила величезну помилку, вступивши в союз з Росією. Залежить від неї фінансово та енергетично. Згідно з цими союзницькими угодами, вона надала Росії свою територію, звідки запускають ракети.

Ситуація дуже погана, але ми маємо на увазі, що Білорусь є заручником Путіна і не бере активної участі у війні. Це не змінює того факту, що ми будемо пред'являти юридичні претензії Білорусі після закінчення бойових дій. На деталі ми повинні почекати.

(Інтерв'ю Wiadomości WP)
Передрук із сайту Укрінформ

НА ЧАСІ

«Вірю у сприятливий для України результат війни разом з деокупацією Донбасу та Криму»

**Лідер
кримськотатарського народу
Мустафа ДЖЕМІЛЄВ**

Дипломатичний форум, який відбувся в Анталії 11 — 13 березня, прийняв представників понад 70 країн. Організатори склали програму форуму задовго до війни, яку почала росія проти України. Від участі у форумі Президента України Володимира Зеленського після початку російської агресії довелося відмовитись. Перед учасниками форуму у режимі відеоконференції виступив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль. Розв'язана росією війна проти України у ключі системи регіональної та глобальної безпеки стала топтемою обговорень у рамках форуму.

Участь в Анталійському дипломатичному форумі, як і торік, взяв лідер кримськотатарського народу Мустафа ДЖЕМІЛЄВ. В інтерв'ю Укрінформу Мустафа ага, який має великий авторитет у Туреччині, розповів про участь в Італійському дипломатичному форумі, підтримку Туреччиною України, про настрої у Криму та надію кримських татар на деокупацію півострова.

— **Тема Анталійського форуму — «Перекодування дипломатії». Розкажіть про свої враження від зустрічей та обговорень.**

— Зараз інтерес до України, кількість її симпатиків постійно зростає: як у світі, так і у Туреччині. Нещодавнє моє інтерв'ю Haber Türk за переглядами за день стало рекордним, що вказує на посилену увагу до теми України та війни, розв'язаної росією. І це дуже символічно, тому що Туреччина, як і інші країни, має досить багато своїх проблем. Така увага до того, що відбувається в Україні, до російської агресії проти нашої країни свідчить про те, що схвильований увесь світ. На форум я приїхав на запрошення міністра закордонних справ Туреччини Мевлюта Чавушоглу. Також відбулася моя зустріч та розмова з президентом Туреччини Реджепом Таїпом Ердоганом. Ми вдячні Туреччині за те, що вони є постійно моральними і не просто стоять на нашому боці. У тому, що нам вдається знищувати колони російської техніки та танків, велика роль «байрактарів».

Зараз мені дуже подобається процедура прийняття рішень у Туреччині щодо України. Не вдаватимусь у подробиці, але зараз ми відчуваємо значну підтримку і бачимо, що навіть ті питання, які були забюрократизовані у мирний час, вирішуються набагато простіше й швидше завдяки волі по-

літичного керівництва та окремих компаній. Все відбувається дуже оперативно. Також Туреччина постійно спрямовує гуманітарні конвої, що дуже важливо за умови, що росія навмисне створює гуманітарні кризи та діє проти цивільного населення, порушуючи норми міжнародного права.

— **У своєму виступі на форумі президент Ердоган сказав про те, що якби реакція Заходу 2014 року після окупації росією Криму була такою ж дієвою, як зараз, цієї війни вдалося б уникнути.**

— Президент Туреччини сказав дуже правильну річ. Захід надто спізнюється з реакцією, саме адекватною реакцією на події. Якби 2014 року була така реакція, як зараз, то не було б цих страшних днів. Більше того, якби у серпні 2008 року, коли російські війська увійшли до Грузії, було б застосовано такі санкції, вони надалі не змогли б окупувати Крим. На Заході дуже мало розуміння того, що ми не лише за себе боремося, а й за них також. І допомагаючи нам, вони насамперед допомагають собі. Ми в усьому світі кричали, що майже беззбройні, просили дати нам зброю. У Німеччині сказали, що у них політика нерозповсюдження війни і зброї не дадуть. І лише коли нас почали вбивати, у них з'явилося бажання давати цю зброю.

— **Туреччина займає активну позицію та намагається допомогти для якнайшвидшого припинення вогню та врегулювання. Але водночас не підтримує запровадження санкцій, аргументуючи це збереженням вікна для діалогу.**

— Є об'єктивні причини, чому Туреччина не може приєднатися до економічних санкцій. Товарооборот Туреччини та росії становить близько \$40 млрд. Якщо повністю одразу перервати зв'язки, ситуація для турецької економіки буде катастрофічною. Туреччина щорічно знижує обсяг споживання російського газу, проте близько 35% споживаного газу вона отримує з росії. Серед них позиція Туреччини така (причому це й за порадою американців), щоб повністю не поривати з росією, бо має залишатися якийсь канал для спілкування. Однозначно будь-яка війна закінчується за столом переговорів, і Туреччина — найкраще місце для цього. Тут не слід ображатись на Туреччину, оскільки це позиція і заходи також.

— **Зараз говоримо, що переломний момент у війні росії проти України вже пройдено, але для повної перемоги потрібен час. За вашими оцінками, коли це станеться?**

— Думаю, закінчення війни буде сприятливим для України. Зі 150-тисячної російської армії вже майже третина нейтралізована — убитими чи пораненими. І цей процес триватиме, бо Українська армія і народ мають дуже високу мотивацію, вони захищають свою Батьківщину. Це нагадає стародавні часи, коли проти армії перського правителя Кіра воювали спартанці. Приблизно така сама ситуація зараз відбувається в Україні. Думаю, що результатом цієї війни стане повна деокупація всіх раніше окупованих росією територій, включаючи Крим та Донбас.

— **Деокупація Криму та Донбасу більше залежатиме від політичної волі, успіхів армії чи підтримки союзників?**

— росія вже не в змозі комусь диктувати, її позиції дедалі слабшають. Рівень санкцій, які наклали на цю країну, на думку багатьох експертів, до червня-липня приведуть росію в такий стан, що вона не зможе годувати навіть своїх солдатів. І тоді вона сама проситиметься за стіл переговорів та вирішуватиме питання імплементації всіх міжнародних угод, у тому числі останньої резолюції Генасамблеї ООН щодо відновлення територіальної цілісності України, ухвалені історичною більшістю голосів. Тут погоджуся з президентом Ердоганом, який сказав, що не йдеться про ефективний світовий лад, коли майже одногласно приймається резолюція, але одна держава проти і не збирається її виконувати.

— **Ви сказали, що за стіл переговорів росія буде готова сісти у червні-липні, але бомбардування продовжуються щодня, атакують цивільні об'єкти та населення. Як оцінюєте шанси закрити небо?**

— Підтримка України, закриття неба важливі та необхідні прямо зараз. Поки що передумов, що небо закрито, на жаль, ми не бачимо. Цей висновок ґрунтується на реалізмі, але має великий оптимізм. Я це питання порушував у спілкуванні з генсеком НАТО Єнсом Столтенбергом, вдалося висловити йому свою думку. Україна зазнає втрат, гине мирне населення. І слід зробити все можливе, щоб припинити це. росія втрачає катастрофічно й у економічному, й у людському ресурсі. Але це їхній вибір, розпочата ними війна. росія з кожним днем виснажується, і її можливості бандюкувати так, як вона робить це зараз, вже обмежені і обмежуватимуться з кожним днем дедалі більше.

— **Анталійський дипломатичний форум стартував з тристоронньої зустрічі міністрів закордонних справ України, Туреччини та росії, але «перекодування дипломатії» у питаннях припинення вогню та відкриття**

гуманітарних коридорів досягти не вдалося.

— Рівень лицемірства та брехливості в росії вже зашкалює та перейшов усі можливі рамки. Російське керівництво та російські медіа брешуть так, що вже самі у свою зухвалу брехню вірять. На зустрічі в Анталії лавров сказав, що російські військові не атакують цивільних об'єктів. Він, як і всі, повторює, що удари ведуться по стратегічних та військових об'єктах. З якого часу пологові будинки, школи та дитсадки стали стратегічними об'єктами? Весь світ бачить результати цих атак щодо цивільних об'єктів та будинків мирних жителів. Але вони продовжують нахабно брехати і вже до того добрехались, що навіть якщо говоритимуть правду, їм уже ніхто не повірить. Поки ця брехня продовжується, говорити про якусь конструктивну розмову не доводиться.

— **У росії вже натякали на можливість використання ядерної зброї. Наскільки, на вашу думку, це реально?**

— Щодо ядерної зброї та її застосування однозначно впевнений, що це на 99% шантаж. Вважають, що раптом це подіє. Ядерна зброя — це не просто натиснувши кнопку і ракети полетіли. Там сім-вісім ступенів ухвалення рішення. Я абсолютно впевнений, що на одному з цих етапів навіть при натисканні кнопки в процесі запуску він буде зупинений. Така дія може призвести до знищення всього світу, зокрема, росії. Вони шалені, але не самогубці.

— **Раніше була інформація, що ядерна зброя є у Криму. Чи так це?**

— Одразу після того, як росія окупувала Крим, там точилися інтенсивні роботи з відновлення ядерного сховища на Кизилташі, працювали там і кримські татари. Ми відслідковували, що там діялося. Вони його справді реставрували як ядерне сховище. 2015 року, коли роботи добігали кінця, всіх кримських татар і навіть усіх жителів Криму, хто там працював, усунули. Там стали працювати лише фахівці, відряджені з росії. Моя родичка живе неподалік і розповідала, що вже наприкінці 2015 року це сховище було оточене потрійним ланцюгом охорони. Вони там з собаками ходять, з лічильниками Гейгера перевіряють рівень радіоактивності. З двох незалежних джерел було отримано інформацію, що там є шість ядерних боеголовок. Розвідка НАТО та США також кажуть, що це дуже можливо, але немає точних відомостей, хоч деякі докази існують.

— **Які настрої зараз у Криму, серед кримських татар?**

— Усіх молодих людей, зокрема кримських татар, почали забирати в армію з наміром відправити до України. І Рефат Чубаров, голова Меджлису кримськотатарського народу, уже двічі звертався до наших співвітчизників і попереджав, що якщо в Україну прийдуть, то стануть убивцями чи трупами. Тому найкраще рішення зараз — від-

мовлятися від служби у російській армії. Так, кримські татари були змушені отримувати російські паспорти, інакше фактично неможливо було вижити. Тому хоч би як це зараз звучало: просто відмовляється від призову в армію і йдете до в'язниць. І більшість так і роблять. Останнім часом різко припинили призов кримських татар. Фактично його зупинено. Але продовжують ходити по будинках, особливо по будинках активістів, погрожувати, щоб вони не реагували на заклики України. Що мене вражає, це тональність висловлювання наших співвітчизників, які навіть телефоном, знаючи, що їх прослуховують, виступають проти росії, висловлюють віру та надію на визволення Криму. Те, що відбувається в Україні, ця війна надихнула багатьох наших співвітчизників — вони побачили перспективу звільнення від окупації.

— **Якщо це станеться, які перспективи?**

— Раніше в Україні не було системної політики у питаннях Криму. І всі наші ідеї часто стикалися з глухим опором. Визнання Меджлису кримськотатарського народу, переформатування Кримської автономії на національно-територіальну автономію на основі міжнародного права та визначення корінних народів потрібно було робити ще у дев'яності роки. А нам усі казали, що не хочуть дратувати російськомовне населення. Навіть коли ми говорили про необхідність відновити історичну топоніміку, це не мало особливої підтримки. Нині вже, можливо, по-іншому. За ініціативи Президента Зеленського та за його підтримки було прийнято закон про визнання кримських татар корінним народом Криму. Також є проекти законів про статус кримськотатарського народу в Україні та переформування Кримської автономії на національно-територіальну автономію. Ми говорили, що це потрібно робити одним пакетом, але вирішили робити поетапно. Зараз на черзі два нові закони, і думаю, що їх буде прийнято — тоді ситуація дуже зміниться.

— **Російська агресія вже завдала збитків Україні на суму \$119 млрд. Що можете сказати про перспективи відновлення?**

— Робота вже продовжується, і в цьому напрямі. Україна звертається до міжнародного суду, і це справа часу, коли росії буде визначено контрибуції. Також ми розраховуємо на щось подібне до плану Маршалла у Другій світовій війні щодо України для відновлення нашої країни після руйнування росією. Президент Зеленський правильно сказав, що немає сумніву в тому, що росія компенсуватиме завдані збитки — газом, нафтою або іншими ресурсами.

Ольга БУДНИК,
Укрінформ,
Анталія
(Надруковано зі скороченнями)